

SOUNDEX

— den obrännbara plattan
för akustik och ventilation

För perfekt akustik och ventilation har 2.200 m² SOUNDEX-tak monterats hos ROYAL OFFICE, Brüssel

flera starka skäl att välja SOUNDEX

- Obrännbar konstruktion
- Separata hål för luft och ljud
- Exakthet i mått och vinklar
- Vacker, färdigbehandlad yta
- Tvättbart utförande
- Sveriges mest sålda akustikplatta

SOUNDEX monteras just nu hos:

Filadelfiakyrkan,	Sundsvall
Hemmets Journal, AB.	Malmö
Holmens Skola,	Örebro
Kv. Näktergalen,	Vimmerby
Södermalms skola,	Sundsvall
Statens Järnvägar, S. Station,	Stockholm
» » N. » »	

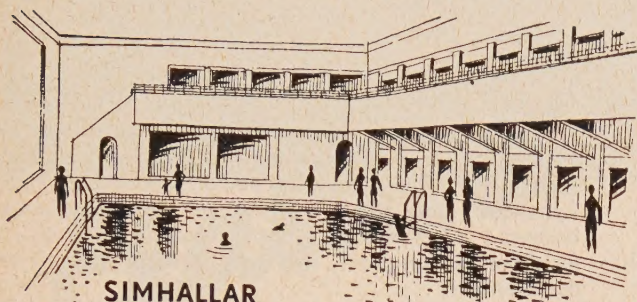
ZERO

AKTIEBOLAG

Huvudkontor: St. Nygatan 38 Tel. 232705 • Postbox: Stockholm
Avdelningskontor i Malmö och Gävle • Licensstillverkning i Australien,
Beneluxländerna, Danmark, Finland, Frankrike, Norge, Italien, Spanien
och Mexiko • Egen tillverkning i Tyskland och Schweiz

Trekoll

för vattentät och
frostbeständig betong

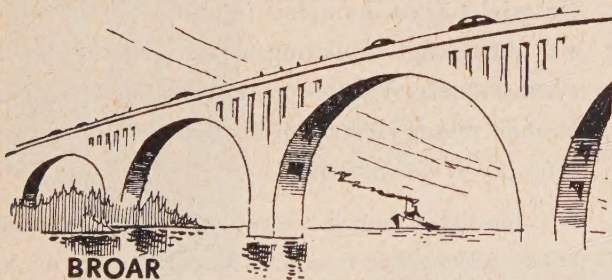
SIMHALLAR

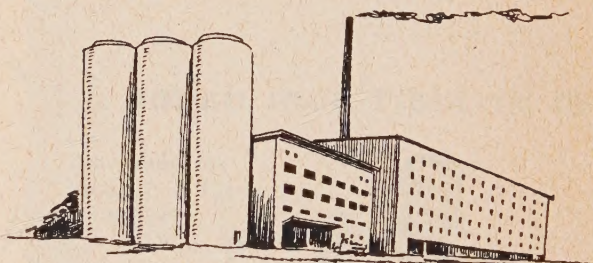
JÄRNVÄGSTUNNLAR

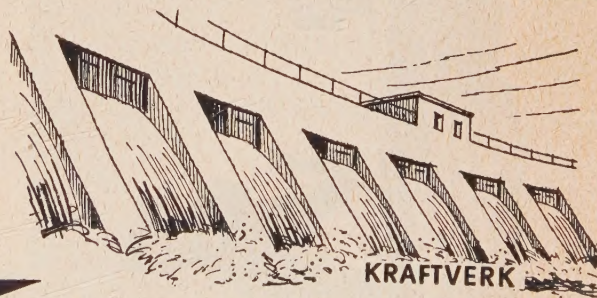
GÅNGTUNNAR

BROAR

SILÓS

KRAFTVERK

ALLMÄNNA HANDELSAKTIEBOLAGET

BRUNKEBERGSTORG 15 — Stockholm — Telefon: Växel 23 21 50

TREKOLL gör betongmassan smidig och lättarbetad. Sammanhållningen blir bättre och separation undviks — betongen blir vattentät och frostbeständig.

TREKOLL tillsättes direkt i blandaren, där den omedelbart fördelar sig i hela betongmassan.

TREKOLL är billigt att använda — endast 0,10—0,15 liter per m³ betong.

Har Ni ett betonggjutningsproblem — rådgör med oss.

Bostadsstyret: Minimum är 650 000 nya bostäder

650 000 nya lägenheter måste byggas de närmaste 10 åren – det är huvudpunkten i det minimiprogram för bostadsproduktionen, som bostadsstyrelsen denna vecka kommer att förelägga regeringen. Det sker i en skrivelse, där man begär förslag till riksdagen om anslag till bostadslån, tillräckliga för en bostadsproduktion, som från nästa budgetår och 10 år framåt skall ge ett genomsnittligt nytillskott av 65 000 lägenheter om året.

Ambetsverket underkänner regeringens bostadsprogram

Skrivelsen till regeringen – »petitan» – förses med en 40-sidig bilaga, vilken är identisk med en utredning om »Bostadsbyggnadsbehovet under åren 1956–1965», som bostadsstyrelsen gjort på begäran av »1955 års långtidsutredning». Denna utredning, som under ordförandeskap av professor S I Svennilsson tillsatts för att »utreda den ekonomiska långtidsplaneringen under femårsperioden 1956–1960» har begärt att av bostadsstyrelsen få en redogörelse för dess syn på investeringsbehovet för bostadsbyggande, och det är denna plan man nu fått.

Den innebär, att bostadsstyrelsen helt går in för det av folkpartiet vid årets riksdag och i valrörelsen begärda bostadsprogrammet om 65 000 nya lägenheter per år – ett program som förkastades av regeringspartierna och som i valrörelsen av en rad statsråd totalt underkänts som verklighetsfrämmande och omöjligt att realisera. Detta underkända byggnadsprogram förklarar bostadsstyrelsen, vars chef, generaldirektör Alf Johansson, är socialdemokrat, nu vara ett minimum om man vill bemästra bostadsbristen i landet.

Bostadsinvesteringarna – dvs. kostnaderna för produktion av nya bostäder och underhåll av gamla – har i förhållande till de totala investeringarna trängts starkt tillbaka, från ca 30 proc. åren 1938–39 och 1946 till ca 20 proc. under perioden 1951–55, konstaterar bostadsstyrelsen.

Hur bostadsinvesteringarna minskat i procent av brutoinvesteringarna visar följande tabell:

1938/39	30,3
1946	29,8
1947	28,9
1948	22,2
1949	23,1
1950	22,5
1951	20,9
1952	19,8
1953	20,3
1954	20,7
1955	19,8

Ingående kalkyler

Sina beräkningar av det kommande bostadsbehovet baserar bostadsstyrelsen på ingående analyser och uppskattningar av årsklassernas storlek, dödligheten, omflyttningen, fördelningen på gifta och ogifta, saneringsbehovet i städer och på landsbygd och den väntade efterfrågan på lägenheter, som kan beräknas på basis av dessa siffror.

Dessa beräkningar visar ett behov för den närmaste tioårsperioden, som ser ut så här:

Tätorter:	
Ökning av lägenhetsantalet	450 000
Ersättning för avgång inkl. planmässig sanering	100 000
Landsbygden	100 000

Summa 650 000

»Allvarliga risker»

Styrelsen pekar på den osäkerhet, som vidlåder alla sådana beräkningar, men fortsätter:

»Enligt styrelsens förmenande är det emellertid inte tillrådligt att f. n. räkna med en mindre framtida ök-

Det är klart som dagen ...

det måste vara
ICI Korrugerad
"PERSPEX"
för att få in 92 %
av dagsljuset

Tillverkare:
Imperial Chemical
Industries Ltd
Plastics Division, England

Generalagent:
RISING & STRAND AB
Sveavägen 47, Stockholm.
Tel. 340155 växel

SEVALON

plast

Tättningslist för fönster, dörrar etc.

Materialet är en skumplast (moltopren), tillsatt med ett högklassigt mjukningsmedel. Elastisk, luktfri, syrabeständig. Värme- och köldbändig. Ljudisolerande. Finns i 8 standarddimensioner i flera kvaliteter, även *självhäftande*.

Sevalon-listen har levererats till flera av landets större industrier, fastighetsförvaltningar, myndigheter och bostadsbyggen etc. Alla önskade dimensioner erhålles snabbt och billigt.

A.-B. SEVERIN DAHLBERG

Etablerad 1880

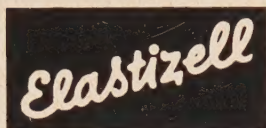
N. Mälarstrand 8-10, Stockholm K. Tel. 50 22 89

Från Malmö nybyggda Persborgs-
område där sammanlagt 32 000 m²
golv lagts med just ELASTIZELL

Elastizell

William Pehrsson AB, Malmö
Skeppsbron 13, Tel. 234 27

är ett idealiskt undergolv, som
gjutes direkt på betongbjälkla-
get med stora direkta och indi-
rekta besparingar som följd.
Bjälklagets tjocklek kan minskas
med ca 8 cm.

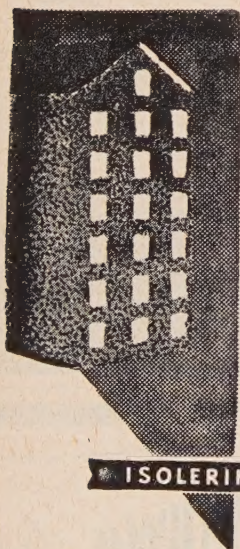
ljudisolerar
värmeisolerar
och är dessutom
snabbtorkande
vattenavvisande
spikbar

Bygg ekonomiskt — räkna med ELASTIZELL!
Vi lämnar alla erforderliga upplysningar.

AB P. Olsson & Co, Hälsingborg
Hamntorget 3—5, Tel. 207 50.
Olsson & Rosenlund, Stockholm
Luntmakaregatan 94, Tel. 34 95 20
Paulsson & Rygh AB
Stockholm: Birger Jarlsgatan 37,
Tel. 23 19 50
Eskilstuna: Kungsg. 16, Tel. 429 00
Bröderna Randén i Göteborg AB,
Västergatan 4 A, Tel. 11 44 05.
Malmö AB, Kronborgsvägen 7,
Tel. 91 31 61. Kristianstad AB, Alm-
vägen 20 E, Tel. 160 68. Borås AB,
Torggatan 12—14, Tel. 213 70
C. Wilh. Svenssons Byggmaterial AB,
Kalmar, Storgatan 57, Tel. 155 80.

Räkna med LÄTTONG

— *förbilligad uppvärmning*
och förminskade bränslekostnader

ISOLERINGS A.B.

ÄTTONG

*Infordra offert och närmare
upplysningar*

Adress: Huddingevägen 470 - Tel. 476430, 474351 - Älvsjö 2

Återförsäljare: Svenska Golvmaterial AB Linköping. Tel. 22419
(Östra Sverige, Skåne, Öland och Gotland)

Dickson & Sjöstedt, Göteborg. Tel. 171060
(Västra Sverige, Värmland och Närke)

ning än som här gjorts, såvida man önskar att bostadsbristen skall avvecklas och en lägenhetsreserv uppbyggas till 1965 ...»

»Saneringen av vissa tätorters centrala delar kan icke ställas på framtiden utan allvarliga risker för en på längre sikt icke önskvärd utspridning av bebyggelsen.»

Om man räknar med att den behövliga lägenhetsreserven i tätorterna inte skall vara helt uppbyggd till 1965, kan den genomsnittliga årsproduktionen minskas något, säger styrelsen som dock tillägger:

»Även om uppbyggandet av lägenhetsreserven helt uteslutes, måste dock mellan 60 000 och 61 000 inflyttningsfärdiga lägenheter i genomsnitt per år färdigställas under tioårsperioden.»

»Ett minimum»

I uppskattningen av bostadsbyggnadsbehoven har, säger styrelsen, ändå inget utrymme före år 1965 beräknats för saneringsbehoven på lång sikt. Uppskattningen måste därför betecknas som ett minimum.

Önskvärdheten av att dessa saneringsbehov inte ställs på en obestämd framtid innebär, att en större bostadsproduktion bör tillåtas, om så befinnes möjligt, säger styrelsen. Det innebär också, att bostadsproduktionen inte utan vidare bör reduceras under den här föreslagna nivån, om man nu eller framdeles av något skäl finner anledning räkna med en mindre ökning av antalet hushåll i tätorterna än vad styrelsen gjort.

Uppskattningen av behovet innebär alltså, sammanfattar styrelsen, »att i genomsnitt 65 000 lägenheter per år borde färdigställas under tioårsperioden 1956-65. Med hänsyn till önskvärdheten av en så snabb avveckling som möjligt av underskottet i antal lägenheter i tätorterna borde en så stor del av ökningen av lägenhetsantalet som möjligt koncentreras till tioårsperiodens första år».

Man måste emellertid, säger styrelsen räkna med att antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under 1956 och 1957 icke kommer att nå det önskvärda genomsnittet, 65 000. Vill man undvika att möjligheterna till bristavveckling och planmässig sanering i tätorterna och höjning av landsbygdens bostadsstandard allvarligt försämrass, måste man emellertid »allvarligt eftersträva att snarast öka årsproduktionen till minst 65 000 lägenheter».

Vad regeringen gjort

Styrelsen påpekar, att den tidigare - bl. a. i sin pettaskrivelse den 25 aug. 1955 - presenterade ett program för bostadsbyggnandet under de närmaste åren, som gick ut på en ökning till 65 000 nya lägenheter per år. Styrelsen fortsatte då:

»Det kan emellertid vara svårt att uppnå denna produktionsnivå redan under nästa år. En igångsättning av ca 63 000 lägenheter under 1956 bör dock uppställas som ett eftersträfvansvärt mål. För 1957 bör riktpunkten tills vidare vara 65 000 lägenheter.»

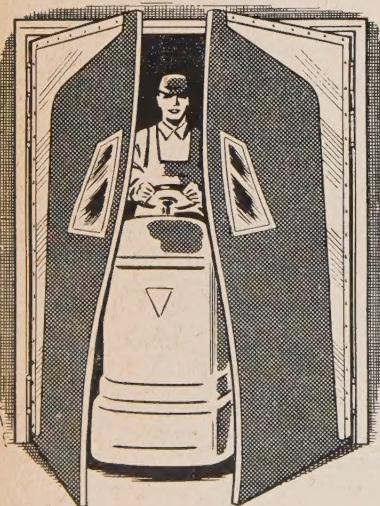
Vad som sedan hänt är, konstaterar styrelsen, att regeringen ansåg sig böra medge påbörjandet av 55 000 lägenheter för budgetåret 1955-56 och 53 000 lägenheter under budgetåret 1956-57. De av regeringen fastställda ramarna för lån- och tillståndsgivning under 1956 innebär en nedskärning i jämförelse med vad som var gällande under 1955 enligt följande:

År	Flerfamiljshus	Egnahemsbelånade en- och tvåfamiljshus	Summa
1955	42 150	14 000	56 150
1956	38 000	14 000	52 000

Ramarna har som synes minskat med drygt 7 proc., konstaterar styrelsen.

EIAB

pendeldörrar av gummi

- En EIAB pendeldörr av gummi blir i längden billigare än varje annan dörrkonstruktion.

I ett ramverk av järn hänger en kraftig cordarmad, 10 mm tjock gummiduk med täckplattor på innerkanterna och fönster avakrylplast. Dörrarna äro upphängda i 6 st. dubbelverkande fjädersängjärn.

- Truckar kan köra direkt på dörren utan att denna tar skada
- Dörrarna slå igen ljudlöst och sluta omedelbart tätt
- Lång livslängd, underhållsfria
- Eliminera olycksfall

Viskafors

Gummifabrik AB är tillverkare av gummit till EIAB pendeldörrar.

Ekströms

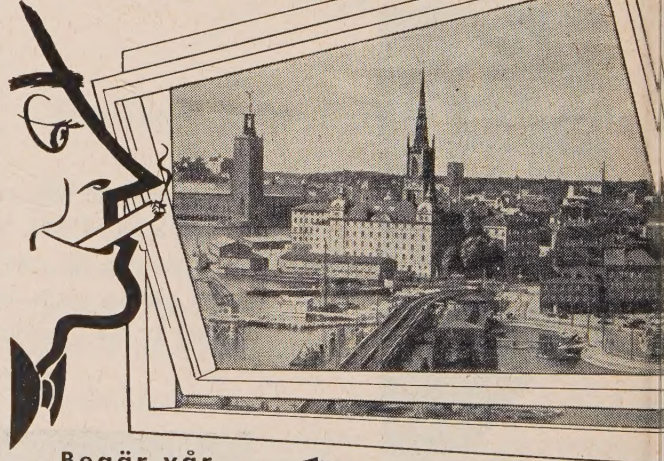
INDUSTRIAKTIEBOLAG

JÖNKÖPING - Tel. 135 24, 265 33

Vid förfrågan äro vi tack-samma för uppgift om portens dagmätt.

Avd.kontor: Stureg. 19, Sthlm. Tel. 106235. Stureplatsen 1, Göteborg. Tel. 209932

HORISONTellt OCH VERTIKALT VRIDBAR

Begär vår katalog och se alla fördelarna med

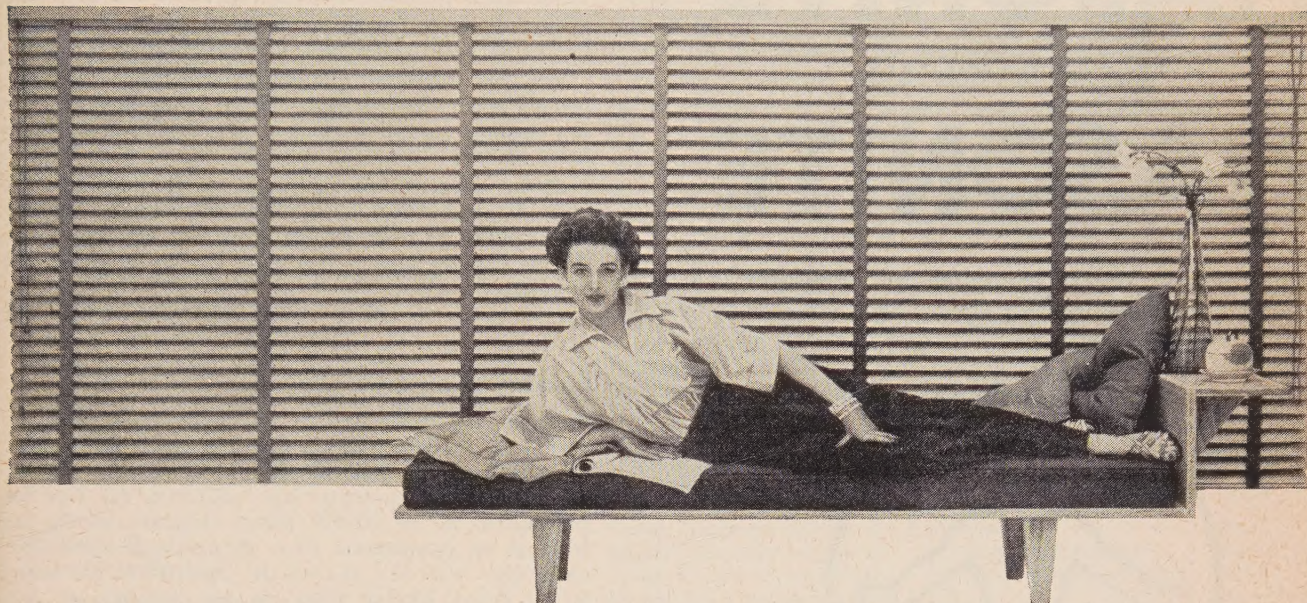
PANDORAMA-fönstret

OLOF ANDERSSONS EFTR. Trelleborg tel. 1590

Endast

Luxaflex
REGISTERED TRADE-MARK

persiennner

av brännlackerade, härdade
aluminiumlameller och vinylplastband
ger 165 kombinationsmöjligheter i färg

LUXAFLEX är det perfekta persiennmaterialet för alla användningsområden och inredningsstilar. LUXAFLEX-persiennernas överträffade förmåga till homogen ljusspridning gör arkitekten rörligare beträffande färgvalet i inredningen, samtidigt som det stora urvalet lamellfärger ger ett nytt, smakfullt och dekorativt stilmedel. LUXAFLEX-persiennernas överlägsna förmåga att hålla stilen med ett minimum av underhåll gör dem vidare fördelaktiga ur ekonomisk synvinkel. Kontakta Hunter Douglas för närmare upplysningar och adresser på persiennstillverkare som använder LUXAFLEX-materialen.

HUNTER DOUGLAS HOLLAND

c/o SURBRUNNSGATAN 30

STOCKHOLM Va

TEL. 32 91 49

Tvättbara plastband

En fuktig trasa tar lätt bort även de mest envisa fläckar. Plastbanden är alltid oförändrat spänstiga, de sträcks inte, krymper inte och missfärgas inte.

Fjädrande aluminiumlameller

Lamellerna är härdade att fjädra tillbaka till utgångsläget t. o. m. vid böjning i 90° vinkel. Brännlackeringen kan inte rosta, flagna, spricka eller missfärgas.

Begär uttryckligen detta varumärke

Övertyga Er om att de persiennner Ni beställer bär det »synliga och ändå osynliga» varumärket LUXAFLEX. Det är Er garanti för överträffad kvalitet.

När Ni begär MASONITE

har Ni också rätt att få

MASONITE

Kontrollera att varje platta på baksidan
är märkt

Trettio års erfarenhet borgar för att

MASONITE

är ett byggnadsmaterial av högsta kvalitet.

MASONITE

den enda plattan som framställs enligt
den oöverträffade Mason-metoden.

Huvudförsäljare:

P. WIKSTRÖM J:or

Stallgatan 3, Stockholm C. Tel. 10 99 25.

Programmet

Det borde vara fullt möjligt, säger styrelsen nu, att skapa förutsättningar för en ökning till minst 65 000 lägenheter per år i sådan takt, att ett påbörjande av denna storleksordning uppnås under 1958, även om det under 1956 tillfälligt pressas ner till nivån 55–56 000 lägenheter. Mot bakgrunden av erfarenheterna från mitten av 1940-talet och förra hälften av 1950-talet ter sig en ökning av bostadsbyggandet med 4–5 000 lägenheter per år icke orealistisk. Om igångsättningen blir 59 000 under 1956, skulle ökningen under de närmaste två åren icke behöva bli mer än 3 000 lägenheter årligen för att den önskvärda nivån skulle kunna uppnås under 1958.

Det vore motiverat, tillägger styrelsen, att i programmet för senare hälften av 1950-talet räkna med en fortsatt stegring upp till förslagsvis 70 000 påbörjade lägenheter under periodens två sista år.

Så har emellertid inte skett, då en omprövning efter några år anses motiverad och en stabilisering av bostadsproduktionen på nivån 65 000 lägenheter bör prövas under ett par år, innan försök görs att öka produktionen ytterligare.

(Ur St.T. 3/9 1956)

Bostadsstyrelsens bomb

Kungliga bostadsstyrelsen är det ämbetsverk, som har anförtratts överinseendet och kontrollen över det svenska bostadsbyggandet. Ämbetsverket bedriver inte politisk propaganda och framträder inte i allmänna val. När det på begäran av en särskilt tillsatt långtidsutredning nu framlagt en promemoria över »bostadsbyggnadsbehovet under åren 1956–65», så finns det inga skäl att tro annat än att denna kommit fram vid den tidpunkt, då den råkar ha hunnit bli färdig.

Detta är vad det sakkunniga ämbetsverket anger som en nödvändighet – hurudan är då regeringens verklighet? Förvisso långt under dessa siffror! För det löpande budgetåret har regeringspartierna genomdrivit ett program som tillåter igångsättande av 53 000 bostadslägenheter och kanske något tusental däröver. Ehuru socialdemokraterna i en valbroschyr 1946 lovade att »den krisartade bostadsbristen» skulle vara avskaffad inom tre till fem år, så har man inget år kommit upp i en årsproduktion av ens 60 000 lägenheter. Det var ett socialdemokratiskt vallöfte som sveks.

Folkpartiet har i årets riksdag föreslagit en igångsättning av 60 000 lägenheter under nuvarande budgetår, och partiets landsmöte i Örebro uttalade sig i somras för ett byggprogram på 260 000 lägenheter under den närmaste fyraårsperioden. Detta motsvarar i medeltal just de 65 000 lägenheter om året, som bostadsstyrelsen nu förklarar vara nödvändiga. Också högern har i sin bostadsmotion nämnt denna siffra.

I sin petitaskrivelse förra hösten motiverade bostadsstyrelsen, varför den ansåg det tvunget att man når upp till 65 000 nya lägenheter om året. Eftersom det togs för givet att man kunde ha svårt att genast komma upp i denna siffra, föreslogs dock att man för det närmaste året skulle stanna vid 63 000. Men regeringen sade alltså 53 000.

Regeringen har nu också av det ansvariga ämbetsverket fått höra att bostadspolitikén kört fast. Om det inte blir ändring, kommer bostadsbristen – vem har inte någon vän eller släkting, som står utan egen bostad? – att förvärras än mera. Regeringen håller ändå styvnackat fast vid sitt otillräckliga bostadsprogram och skäller dem för oansvariga, som säger att det är absolut ofrånkomligt att kraftigt öka bostadsbyggandet. Det går inte, säger regeringen, det går inte.

Fakta om det verkliga bostadsbehovet föreligger nu. Det måste givetvis tillgodoses. Återstår att byta ut det går-inte-politikens företrädare i regeringen, de må vara röda eller gröna.

(St.T. 3/9 1956)

Senaste publikationer från

Statens nämnd för byggnadsforskning

Handlingar nr 27

Gösta Brown:

VÄRMEÖVERGÅNG VID BYGGNADERS YTTERYTOR

Pris kr. 8: —

Rapport nr 32

PUTSFRIA BETONGHUS

av ing. Sven-Erik Bjerking Pris kr. 7: —

Rapport nr 33

HISSAR OCH BOSTADSHUS DIMENSIONERING OCH RELATIV EKONOMI

av Nils Lindqvist och Bertil Anderberg
Pris kr. 4: —

Rapport nr 34

GOLVLITTERATUR 1950—1955

sammanställd av Christer Bring
Pris kr. 3: —

Rapport nr 35

KONTOPLAN

för större fastighetsförvaltningar
Med anvisningar Pris kr. 4: —

Sändes portofritt om likvid insättes
på vårt postgiro nr 3124

BYGGMÄSTARENS FÖRLAG

Kungsgatan 32, Stockholm C

A9 1956 BYGGMÄSTAREN arkitektur

Organ för Stockholms Byggnadsförening och Svenska Arkitektföreningen,
avd. av Svenska Teknologföreningen.

Adress: Byggmästaren, Kungsgatan 32, Stockholm. Tel. 23 31 05. Post-
giro 3124.

Redaktörer: Civilingenjör SVR Börge Algers och arkitekt SAR Erik Thelaus.

Redaktionssekreterare: Arkitekt SAR Hillevi Svedberg.

Redaktionskommitté: Civilingenjör SVR Lennart Backmark, civilingenjör
SVR Boris Blomgren, arkitekt SAR Leif Reinius, civilingenjör SVR Georg
Schackne, arkitekt SAR Tore Webjörn och arkitekt SAR Torsten Westman.
Redaktionsombud: Dir. Victor Bährner och länsarkitekt Ebbe Borg,
Malmö, samt arkitekterna SAR Gunnar Hoving och Per-Olof Klang,
Göteborg.

Ansvarig utgivare: Arkitekt SAR Moje Bergström. I tidskriften gjorda ut-
talanden står för författarnas räkning och är endast om så anges att anse
som uttryck för standpunktstagande av någon av de föreningar, som utger
tidskriften.

Byggmästaren utkommer med 24 nummer om året. 12 nummer behandlar
arkitektur och 12 nummer byggnadsteknik.

	Sverige		Övriga utlandet
	Danmark	Finland Norge	
Prenumerationspriser för helår (gällande från den 1/7 1956):			
Endast lösnummer upplaga A + B (24 nummer)	40: —	50: —	
Endast lösnummer upplaga A (12 nummer) Arkitektur	30: —	40: —	
Endast lösnummer upplaga B (12 nummer) Byggnadsteknik	30: —	40: —	
Lösnummer + klotband upplaga A + B	60: —	70: —	
Lösnummer + hfr. band upplaga A + B	70: —	80: —	

För halvårsprenumeration (endast lösnummerupplagorna) gäller hälften
av årspriset med tillägg av kr 3:—.

35 ÄRGÅNGEN

INNEHÅLL

5 SEPT. 1956

DK 728.3 (485)

THELAUS, ERIK: 15 nya villor. Byggmästaren 35 (1956) nr A 9, sid. 177

Svensk villabyggnadskonst har ansetts befinna sig i en vågdal efter kriget. Intresset för
arkitektoniskt individualiserade villatyper är nu likväl starkt växande. Många villor av ar-
kitektioniskt värde har tillkommit på sistone, åtskilliga med hjälp av statliga lån. I detta
och närmast följande nummer presenteras ett urval av dessa villor. Arkitekternas beskriv-
ningar illustreras med fotografier, planer, sektioner och detaljritningar.

DK 728.3 (485 Sköndal)

SUNDAHL, ESKIL: Villa i Sköndal. Byggmästaren 35 (1956) nr A 9, sid.
178—182

DK 728.3 (485 Jönköping)

THAM, LENNART: Villa i Jönköping. Byggmästaren 35 (1956) nr A 9,
sid. 183—185

DK 728.3 (485 Orrefors)

GATE, BENGT: Villa i Orrefors. Byggmästaren 35 (1956) nr A 9, sid.
186—187

DK 728.3 (485 Drottningholm)

CELSING, PETER: Villa i Drottningholm. Byggmästaren 35 (1956) nr A 9,
sid. 188—189

DK 728.3 (485 Jäder)

HERTZELL, TAGE: Villa i Jäder. Byggmästaren 35 (1956) nr A 9, sid.
190—192

DK 728.3 (485 Malmö)

JAENECKE, FRITZ och SAMUELSON, STEN: Två villor i Malmö. Byggmästa-
ren 35 nr A 9, sid. 193—196

nehållet i

1956 BYGGMÄSTAREN byggnadsteknik

ur följande:

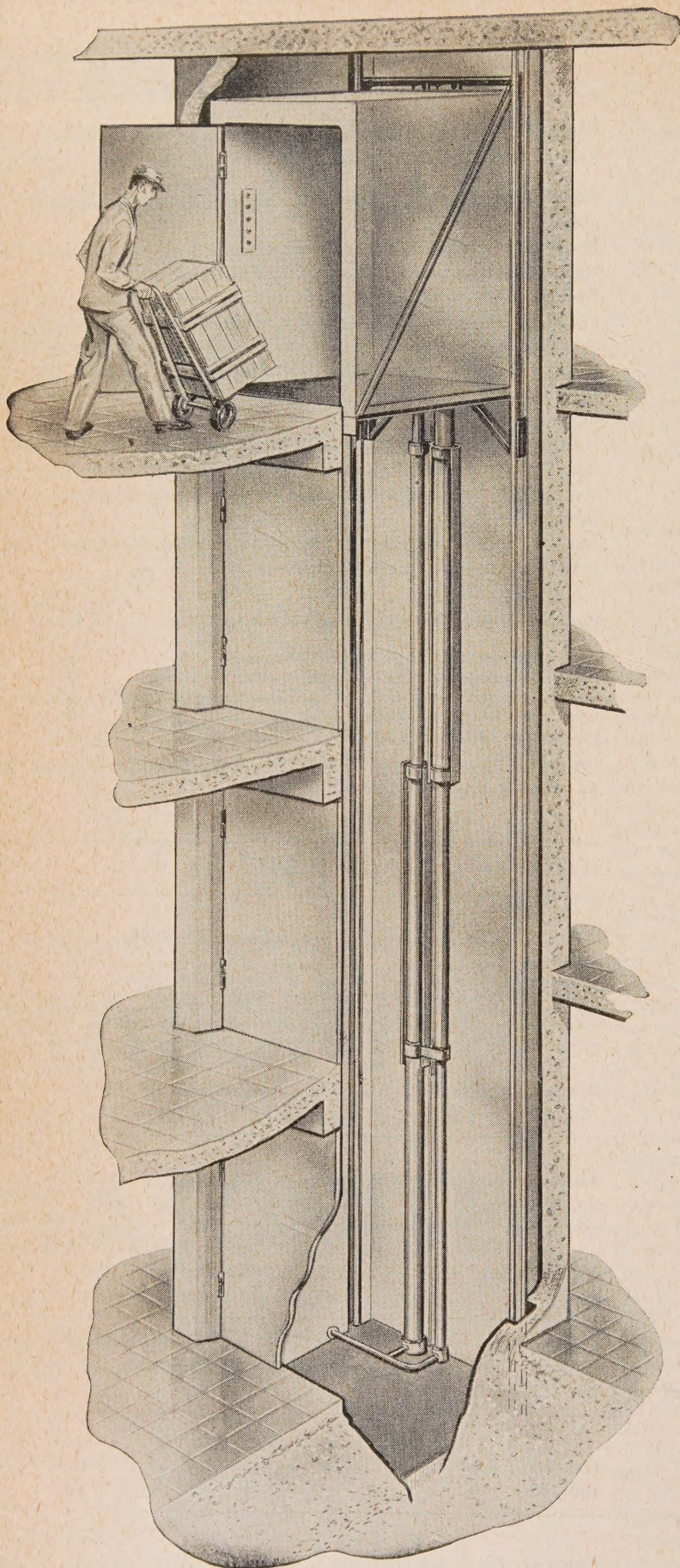
ERNHARD, HARRY: Får en bofink se ut hur han vill?

ANSON, RUNE: Brittiska och svenska tak

RRJE, ALFRED och HILBORN, HANS G: Vattenvår-
den under debatt

RISTENSEN, ESKE: Kan och bör erfarenheter re-
gistreras?

HLGREN, BERNHARD: Dimension och konstruktion

HYDRAULISKA *hissar*

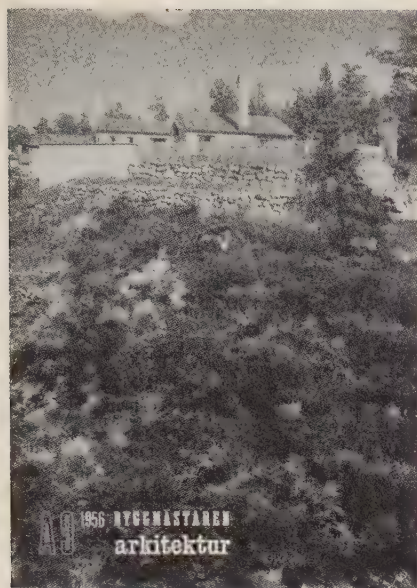
1. äro icke bundna till bärigheten i byggnads konstruktionen, eftersom såväl last som hissens egenvikt uppbäres av bottenfundamentet.
2. fordra icke maskinrum ovan hisschaktet.
3. fordra icke schaktning för lyftcylindrarna som i sitt nya utförande äro placerade vid schaktväggen.
4. ge därför lägre inbyggnadskostnader och större möjligheter att disponera befintliga utrymmen på effektivast möjliga sätt.
5. ge stötfri gång genom den nya patenterade dubbelkolvkonstruktionen samt möjlig igångsättning och inställning.
6. ge låga underhållskostnader på grund att alla rörliga slitdelar arbeta i olja.

Begär schaktritningar och konstatera själva fördelar DEVES hydrauliska hiss erbjuder.

i Stockholm A.B.

LINNÉGATAN 17 · STOCKHOLM
TELEFON VÄXFL 670060

På omslaget: Villa i Sköndal. Arkitekt: Professor Eskil Sundahl. Foto: Sune Sundahl

ENGLISH SUMMARY

Villa at Sköndal

By E Sundahl

p. 178-182

The plot is in a growing villa district which is, from an urban landscape point of view, unified through stipulations prescribing uniform roof materials and equal roof fall for the district.

It was natural, to have the house follow the slope of the rock and to arrange a free layout. From the entrance with its front area butting on the street, one reaches a cloakroom internally communicating with the garage. In order to reduce the cumbersome clearing away of the snow, the front area is paved with concrete tiles under which resistance coils provide electric heating.

This arrangement was tested in the previous winter and as could be expected it proved to be efficient but costly to run. A straight, open flight of concrete stairs leads from the cloakroom to the lounge. In the middle of the staircase is a landing with doors leading on one side to the boiler room and on the other side to box rooms. From the space between the cloakroom and the garage there is a lift to the living quarters.

The living quarters and kitchen with adjacent space are all on the same level. The store next to the kitchen is used for shoe cleaning. In this room, too, is the exit from the lift and at the window is a writing place for the housewife. The wash-house is half a flight down from the kitchen and its subsidiary spaces. Next to it are a weaving room and a hobby room, of which both can be used as auxiliary bedrooms if required.

The floors of the living rooms proper are made of oak parquet. Being aware of the risks involved, the author dispensed with the diffusion-preventing inserts which it is otherwise considered desirable to use when floor-heating in a joist frame placed direct on the ground. Also the drainage tubes along the outside of the foundation

walls were discarded. An investigation after the previous winter showed that both the fillings and the upper side of the concrete plates were completely dry.

The façades are of yellow façade bricks. The roof is covered with yellowish Dutch tiles, tinged red and grey.

Villa at Jönköping

A L Tham

p. 183-185

The plot is situated on the steep slope of the west shore of lake Vättern and is part of an old garden that has long been cultivated. It offers an open view on the lake Vättern towards the east and rises steeply towards the south and west and relatively gently towards the north. Thus it forms a bowl mainly open towards the east and in the west-east centre line of it is a well. The water trickles down to the east boundary of the plot. The rising ground in the west provides shade from the evening sun.

The drawing and living rooms were to be in direct contact with the garden and face it while the mid-day sun enters through an expanse of glass walls. The strong slope of the ground has given rise to great differences in height between the levels of the various rooms.

The house was constructed in light concrete with a roof covering of black eternite slates.

Villa at Orrefors

By B Gate

p. 186-187

This is a so-called house with a staggered level: where the bedrooms are a half flight up from the entrance and the living-room, kitchen and basement a half flight down.

The staggered type offers several advantages. A reasonably large, well lighted and easily accessible basement is obtained. The bedrooms are about 1.5 m up from the ground thus preventing passers-by from looking in. The living room and kitchen can be placed on ground level and by means of the staggered heights of the various rooms, the living room receives a naturally high ceiling and low-ceilinged bedrooms are achieved.

The foundation consists of hollow concrete bricks, light concrete above ground filled in with wood.

The outside wall coating is a coarse-grain plaster in natural colour, the wood paneling is red, the woodwork painted white and the roof covering a green permanent roofing felt.

Villa at Drottningholm

By P Celsing

p. 188-189

The builder wished i.a. to construct a two-storey house on a government building loan, with the possibility of letting the entire top storey or part of it and besides, to build a detached studio with small living quarters on the same. The latter is now being built.

Villa at Jäder

By T Hertzell

p. 190-192

This villa is situated on a pine-studded slope about 15 km outside Eskilstuna and was erected in 1955 for a family with two sons. As the husband has to work at nights from time to time, the bedroom was placed comparatively isolated on the north side. Grandfather has a single room with its own toilet.

The façade has been treated with a coating of brown wood preserver. The

outer window embrasures as well as the woodwork surrounding the windows and the gable and garage entrance were oil painted.

Two villas at Malmö

By F Jaenecke and S Samuelson

p. 193-196

The houses are situated in the villa-district between Malmö and Limhamn.

I. The shape of this building has provided a protected outdoor room. Intimate contact with the garden is obtained by means of the big glass partitions in the drawing and dining room.

The façades are made of red façade brick, the woodwork painted grey and white.

II. The drawing room of this building is situated towards the south and west on a level with the ground and opens towards the garden by the way of a glass wall section.

The sleeping quarters are on a level a few stairs up and are separated from the living quarters by the kitchen and entrance.

The house was built of red façade brick. The drawing-room wall facing the garden is of concrete cast in shutters of unplanned boards with internal insulation and painted white. The window parapets have been made in the same way.

KONGRESSER

CIAM

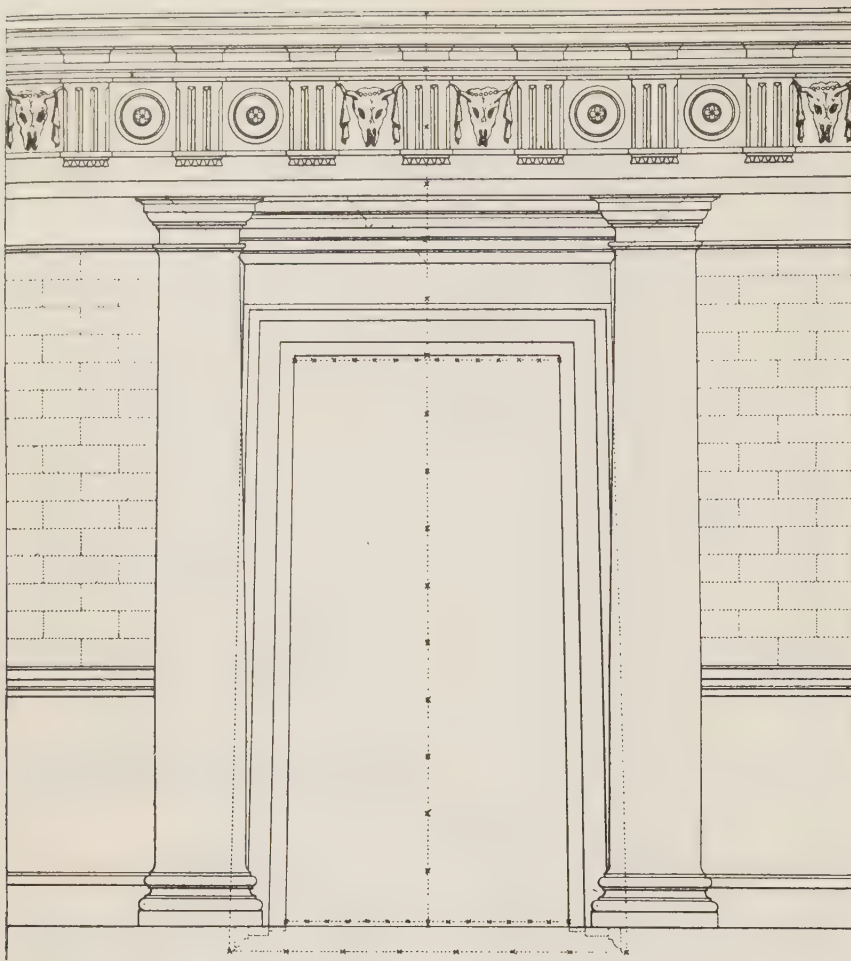
X'e kongressen 1956

CIAM:s tionde kongress ägde rum i Dubrovnik 3-13 augusti under ordförandeskap av J L Sert från Harvard-universitetet. Det var en arbetskongress med deltagare endast bland CIAM-gruppernas medlemmar. De kom från 15 länder i Europa, Amerika och Asien. Som underlag för diskussionerna hade 35 utställningsskärmar ordnats av grupperna. På grundval av detta material och med hänsyn till nuvarande bostadsbebyggelse och städernas utveckling gjordes ett förslag till uttalande rörande människan och bostaden (The Human Habitat). Detta behandlade den nuvarande bristen på överblick och de mångsidiga relationerna inner-ytterstad och staden-omgivande landskap, och möjligheterna att förbättra samordningen i planeringen.

En annan av kongressens uppgifter var omorganisation av CIAM självt. De, som stått i spetsen för CIAM från dess start 1928 begärde att ledningen skulle ges åt den yngre generationen. Det slutliga arbetet med uttalandet om »The Human Habitat» och den följande publikationen, som skall innehålla en redogörelse för CIAM:s arbete under det senaste kvartsseket, kommer att göras av de avgående ledarna, bland vilka märkes Le Corbusier, W Gropius, J L Sert och S Giedion.

Då många av CIAM:s medlemmar undervisar i arkitekturskolor världen över, beslöt man att de skulle hålla kontakt med varandra för utbyte av erfarenheter om undervisningsmetoder etc., vilket möjligen även kan leda till utbyte av arkitektstuderande och arkitekter.

Alfred Roth

ALBERTI I NYUTGÅVA

Man kan undra varför det i våra dagars England har syns angeläget att ge ut en ny upplaga av Albertis berömda arkitekturtraktat. Räcker det kanske med den närmast liggande förklaringen att samma förlag som för några år sedan gav ut en epokgörande studie över renässansens arkitektur, Wittkowers »Architectural Principles in the Age of Humanism», nu velat komplettera denna med en lättillgänglig edition av renässansforskningens viktigaste källskrift? Eller kan nytugivningen betraktas som ett inlägg i vår tids arkitekturteoretiska diskussion, som ett uttryck för en tendens att söka återfinna en förlorad förankring i symboliska eller absoluta värderingsnormer för skönheten?

1955 års »Ten Books on Architecture» är ett med modern bibliografi och notapparat försett nytryck av en tidigare översättning till engelska av Albertis arkitekturtraktat, och den gång denna utgåva för första gången kom ut var avsikten utan tvivel att därmed komma med ett bidrag till den aktuella arkitekturdebatten. Det var år 1726 – nya upplagor 1739 och 1755 – och som utgivare, översättare och illustratör stod den i Venedig födde engelske arkitekten James Leoni, en av de mest aktiva i den antik- och Palladiofrälsta kretsen kring Lord Burlington. Leoni såg säkerligen i Albertis skrift ett övertygande stöd i po-

lemiken mot den då ännu förhärskande barockarkitekturens sinnliga regellöshet. – Leonis editioner bygger inte direkt på Albertis originaltext utan utgår från en andrahandskälla från 1500-talet. Det är därför naturligt att språket lär göra dålig rättvisa åt Albertis klara och eleganta språkbehandling. Även i bild är den engelska 1700-talsutgåvan tämligen långt avlägsen från Albertis intentioner. De av Leoni ritade och av fransmannen Bernard Picart graverade planschererna bygger nämligen på illustrationerna i samma andrahandskälla, och vad Alberti själv uttryckt endast med ord har således två gånger i följd fått en form enligt en annan tids annorlunda konstuppfattning. Det har inte bara gett en i flera fall bristande överensstämmelse mellan text och bild utan även ett grafiskt bastardformspråk. Enligt vår tids sofistikerade sätt att se ligger det emellertid en säregen charm i just denna stilblandning, som förutom det unga 1700-talets blida grace rymmer det mogna 1500-talets manierade spänningar.

Den andrahandskälla som Leoni använt var en Albertiedition från 1550, Cosimo Bartolis översättning till italienska av den latinska originaltexten, tillika den första illustrerade upplagan av verket. Bartolis utgåva var inte den enda italienskspråkiga som kom ut ungefär samtidigt och under 1500-talet utgavs Albertis arkitekturtraktat även på franska och spanska. Verket stod nämligen i

centrum för århundradets livliga arkitekturteoretiska intresse och utgjorde en auktoritativ förebild för senrenässansens berömda arkitekturskribenter, Serlio, Palladio och Scamozzi.

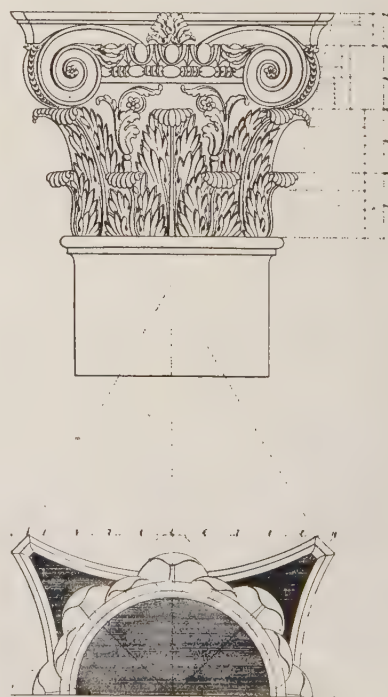
Albertis originaltext, som bar titeln »De re aedificatoria», trycktes för första gången i Florens 1485, men redan kring 1450 hade väsentliga delar av verket skrivits. Den mångsidige humanisten Alberti, som gjort sig känd genom lärda skrifter om bl. a. måleri, hästar, mänskliga rättigheter och själens ro, hade vid denna tid ännu inte i någon högre grad dokumenterat sig som skapande arkitekt – hans epokgörande byggnadsverk daterar sig huvudsakligen från 1460- och 1470-talen. Desto märkligare var det att Alberti i »De re aedificatoria» såsom den förste lyckats i skrift sammanställa de nya idéer om arkitekturens och stadsbyggnadskonstens mål och medel som vid denna tid bröt fram på skilda håll i Italien, och detta i en så definitiv form, att det sena 1400-talets övriga arkitekturteoretiska skribenter hade föga att tillägga.

»De re aedificatoria» är endast i ringa mån en motsvarighet till »Bygg», ehuru den innehåller talrika praktiska råd om pålning, golvläggning, marmorsågning och utrotning av ormar. Arkitektur var nämligen för renässansen och för Alberti först och främst en tankeprodukt: »Vi kan i vår tanke och fantasi skapa perfekta byggnadsformer helt och hållet frigjorda från materia.» Såsom idé skulle byggnadsverket ge uttryck för

Bilderna hämtade ur illustrationerna till Alberti's »Tio böcker om arkitekturen»

Ovan t. v: Dorisk ordning tillämpad på en port
Nedan: Kompositkapitäl

Capitello Composito

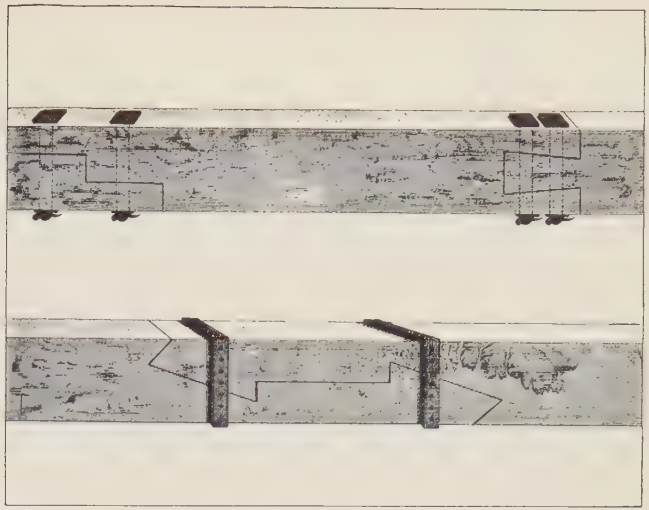

skönheten, vilken enligt Alberti skulle kännetecknas av »...en harmoni mellan alla delar, sammanpassade med sådana mått och samband att intet kan tilläggas, borttagas eller ändras...» Den arkitektoniska skönheten skulle liksom människokroppens skönhet stå i samklang med den kosmiska harmoni som ansågs prägla världsalltet. Denna kunde förnuftsmissigt uttryckas i form av bestämda talrelationer som gällde för alla konstarter, främst för musiken och arkitekturen: »...de tal som genom ljuds konsonans påverkar våra öron med välbehag är exakt desamma som tilltalar våra ögon och sinnen.» Albertis intressanta och utförliga behandling av de harmoniska proportionerna kom att bli utgångspunkt för otaliga lärda disputationer under renässansen, som slutligen förde till en akademiskt steril fixering av skönhetsuppfattningen vid proportionernas gallerverk.

Läran om en kosmisk harmoni som kunde uttryckas i talrelationer hade antikt ursprung, och när Alberti i »De re aedificatoria» inom arkitekturen sökte återuppliva denna kosmologiska estetik, hade han förmånen att kunna stödja sina teorier på en från antiken bevarad skrift, romaren Vitruvius' arkitekturtraktat från kejsar Augustus' tid. Av de talrika arkitekturskrifterna från antiken var denna den enda som överlevt till nyare tiden, mångfaldigad av Karl den stores antikbeundrande forskare, känd i vissa brottstycken under hela medeltiden och slutligen 1416 i sin helhet påträffad i ett klosterbibliotek med anor från karolingisk tid. I sin skrift redovisar och kommenterar Alberti liksom 1400-talets övriga arkitekturskribenter ideligen Vitruvius' åsikter i såväl praktiska som estetiska sammanhang, vilket visar vilken stark och utbredd auktoritet den nyupptäckta antika skriften hade fått. Alberti tog emellertid sin Vitruvius mer skeptiskt än de flesta av sina samtida, ansåg honom med rätta vara en av sin tids mindre storheter som teoretiker och påstod att han behandlade språket på ett sådant sätt »att för en romare tycktes han skriva grekiska och för en grek latin».

Albertis djupa förtrogenhet med den antika arkitekturen byggde dock ej endast på Vitruvius' delvis tvivelaktiga upplysningar utan främst på intensiva självstudier av bevarade antika minnesmärken i Italien som vittnar om en imponerande förmåga till såväl iakttagelse som analys. Albertis studieiver begränsade sig emellertid inte till antika verk, han hade även ett levande intresse för den egna tidens miljö. Beträffande dragningen av gator t. ex. hade han gjort iakttagelser i de ännu medeltidspräglade italienska städerna: »...och i hjärtat av staden är det vackrare att inte ha dem raka, utan slingrande på olika sätt, fram och tillbaka, liksom loppet av en flod. På det sättet kommer de, förutom att öka känslan av stadens storlek genom att förefalla vara så mycket längre, ävenledes att bidra till skönheten och bekvämligheten, ... detta gatans sling-

Exempel på olika metoder att sammanfoga bjälkar

rande kommer att få vandraren att vid varje steg upptäcka en ny byggnad, och fasaden och dörren till varje hus kommer att ligga rakt framför gatans mitt. ...det är även både sunt och behagligt att ha öppen utsikt från varje hus tack vare gatans buktning.» Dylika reflexioner visar att Alberti inte enbart fattade staden som ett uttryck för religiösa och filosofiska idéer utan kunde se den som en i människans sinnevärld förlagd upplevelse. Över huvud taget är det den rent visuella erfarenhetsrikedomen i »De re aedificatoria» som ger en mo-

dern läsare utan speciella forskningsintentioner den största behållningen, och måhända är det i Albertis egenskap av 'townscape-minded' arkitekturskribent man kan finna en acceptabel motivering – förutom forskningens behov – för utgivningen av 1955 års upplaga av »Ten Books on Architecture».

Stefan Romare

Ten Books on Architecture av Leone Battista Alberti. Utg. av Joseph Rykwert. Alec Tiranti Ltd, London 1955. 256 sid. 68 ill. Pris 35 s.

Ur en illustrationsserie över blockets princip. Detta exempel visar tyngden buren av tre linor

Skal de bygge eget hus. Af Jens Mollerup. 42 eenfamiljehuse. Anden samling. Köpenhamn 1956

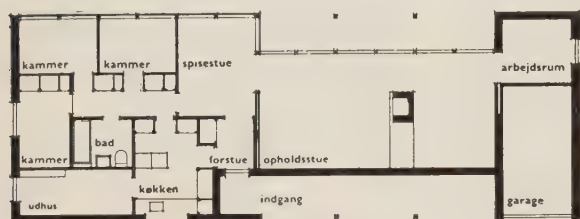
Jens Mollerup tycks ha haft framgång med första upplagan av sin redogörelse för, hur man bygger eget hus i Danmark. Han kommer nu med en andra samling gjord ungefär som den föregående men med nya hus och, som en följd av den internationella uppmärksamhet den första rönte, nu även försedd med ett engelskt sammandrag.

Framgången är välförtjänt. Helt utan filosofiska funderingar eller dalt med familjens beteendemönster redogör Jens Mollerup enkelt och sakligt för ett antal danska hus, som redovisas med en plan, ett som regel mycket vältagat fo-

tografi, och en liten tabellartad uppställning med viktigare data, priset inte undantaget. I sammanställningen av bildmaterialet är det intressant att se hur det otvetydiga amerikanska inflytandet blandar sig med dansk tradition. Resultatet är väl något av en syntes i det att dansk smak och kultur genomgående gör sig gällande men utgör dock i första hand en serie omväxlande och rediga villor med alla grader av extrem form representerade.

Det är synd att en bilderbok trycks på ett papper som inte väl lämpar sig för fotografisk återgivning. Men den svagheten delar boken med större delen av nordisk arkitekturlitteratur denna tidskrift inte undantagen.

Kfå

Villa i Köpenhamn
Arkitekter Eva och
Nils Koppel
Plan. Skala 1 : 300

Nedan: Entré- och
trädgårdsfasad

En tysk tävlingstidskrift

Architektur-Wettbewerbe med underrubriken *Schriftenreihe für Richtungsweisendes Bauen*, är en tysk tävlings-tidskrift, som sedan ett tjugotal år fort-löpande samlat och redovisat resultatet av ett stort antal arkitekttävlingar.

Det senaste numret (19) uppvisar en såväl till det yttre som inre ny och modern form. I häftet, som sammanställt av Dipl.-ing. Architekt *Karl Bertsch*, redovisas resultatet av tio tyska stadshus- och rådhus-tävlingar.

Materialet har varit rikt och urvalet representerar en rad anläggningar av varierande storlek och för skiftande ändamål. Problemet att utvidga eller återuppbygga redan existerande eller genom kriget raserade äldre byggnader är framträdande.

I en artikel »Gedanken zur Beurteilung von Wettbewerben» behandlas frågan hur en i möjligaste mån objektiv bedömning av tävlingsmaterialet skall kunna ernås. BDA, som är den tyska motsvarigheten till SAR, har utgivit tävlingsregler, vilka utgöra underlag för de flesta tävlingar, som utlyses i dag. Många allmänna frågor som måste ges en definitiv lösning återstår dock alltjämt.

Artikelförfattaren, *Jürgen Joedicke*, konstaterar att tävlingsväsendet blivit en väsentlig del av arkitektarbetet. Byggherren får härigenom möjlighet att för ett tilltänkt byggnadsföretag välja just den arkitekt, som synes vara den lämpligaste. Arkitekten, å andra sidan, som visserligen gives tillfälle att ställa frågor, saknar möjligheten att i samarbete med byggherren under arbetets gång exempelvis göra ändringar i det ursprungliga programmet.

Ett stort antal tävlingar utformas som idé-tävlingar. Det är härvid väsentligt att det bakom de skissmässigt redovisade formerna ligger en utförbar konstruktion, så att inte skissen vid en vidarebearbetning av konstruktiva skäl måste ändras i sina väsentliga delar. För detta ändamål bör en konsulterande ingenjör anlitas att biträda prisnämnden i alla konstruktiva frågor.

Under hösten och slutet av året 1956 planerar man utgivandet av ytterligare två nummer.

Nr 20 *Kirchen*, sammanställt av *A. Feldtkeller* (evang.) och *H. Schädel* (kath.) och omfattande de viktigaste internationella och tyska kyrkotävlingarna.

Nr 21 *Schulen*, ny serie utvald av prof. *G. Wilhelm*.

Ri

Architektur-Wettbewerbe. Heft 19. Rathäuser und Stadthallen. Bearb. von Karl Bertsch. Karl Krämer Verlag Stuttgart, 1956. 80 sid., rikt ill. Pris kart. 9:80 Dm.

I detta och nästföljande nummer av BYGGMÅSTAREN presenteras 15 nya svenska villor som uppförts under de senaste åren. Under denna tid har det varit en allmän uppfattning att vår villabyggnadskonst befunnit sig i ett ofruktbart skede och att byggkrånglet, de statliga lånebestämmelserna, det rådande ekonomiska klimatet och konkurrensen från standardhusproduktionen försvårat uppkomsten av arkitektoniskt individualiserade och mer generöst tänkta villaformer. Om detta kan ha gällt i slutet av 40-talet, är det knappast riktigt i dag. En överblick över vad som utföres just nu, tyder snarare på ett starkt växande intresse för den arkitektoniskt genomarbetade villabostaden. Detta intresse gör sig gällande parallellt med utvecklingen av den mekaniserade produktionen av enfamiljshus.

De villor som tidigare har publicerats i denna tidskrift har till största delen utgjorts av bostäder som arkitekter ritat åt sig själva. Bland de här visade villorna, som utgör en ofullständig men sannolikt ändå representativ kollektion, är det anmärkningsvärt att endast en enda tillhör denna kategori. Det är också värt att lägga märke till att flera har tillkommit med hjälp av statliga lån.

Försök att anpassa villabyggnaden till lokala byggnadstraditioner och byggnadssätt, vilket förr ansågs betydelsefullt, tycks numera spela obetydlig roll. Stilimpulser från många olika håll är däremot lätt urskiljbara och gör bilden av modernt svenskt villabyggnande ganska oklar. Men det finns anledning att tro att en kvalitativt högtstående villaarkitektur skall växa fram ur dagens situation. Grundvalen härför ligger både i de rika tekniska möjligheterna och i det på nytt växande intresset, inte minst betingat av bilismen, för den friliggande villan som bostadsform.

E Th

Villa i Jönköping. Arkitekt Lennart Tham. Foto: Lennart Olson

15 NYA VILLOR

VILLA I SKÖNDAL

Professor Eskil Sundahl

DK 728.3 (485 Sköndal)

Tomten är ca 1 550 m². Viss ändring i fastställd tomtindelning och stadsplan har gjorts i samband med köpet. Mot SO och SV begränsas tomten av naturmark, i stadsplanen angiven som park, mot NO av granntomt och mot NV av gata. Tomten ingår i ett villaområde, som ännu är under utbyggnad och som stadsbildsmässigt hålles samman genom för området gällande bestämmelser om takmaterial och taklutning. Schemat för tomtindelning och husplacering är det vanliga: djupa och smala tomter, husen i 1 eller 2 våningar med i regel minsta författningsenliga avstånd till grannens tomt. En sådan ordning försvårar som bekant åstadkommandet av en någorlunda ostörd uteplats i anslutning till bostaden.

Det är inte behagligt att inordna sig i ett sådant schema. Å andra sidan finns i våra dagars Stockholm just ingen mark att välja på för en villabyggare in spe. Vad som i detta fall gjorde tomtförvärvet möjligt och eftersträvat var tomtens branta stigning från gatan upp till en bergsplatå ca 7 m högre upp, varifrån man har en vidsträckt utsikt över landskapet. På denna höjd var det möjligt att skapa ett rymligt uterum i direkt anslutning till bostaden, ett uterum,

skyddat mot insyn från grannar och i kontakt med den intilliggande trädbevuxna bergsterräng som i stadsplanen avsetts till park.

Det föll sig naturligt att låta huset klättra uppför berget och att gestalta planen tämligen fritt. Från entrén med sin förplats vid gatan kommer man in i ett kapprum som står i invändig förbindelse med garaget. För att minska besväret med snöskottning är förplatsen belagd med cementplattor med underliggande motståndstrådar för eluppvärmning.

Anordningen hade sitt elldop föregående vinter och visade sig, som man kunde vänta, effektiv och dyr i drift. Från kapprum till vardagsrum leder en rak, öppen betongtrappa, vars synliga delar putsats med vitcementbruk. I trappans mitt är ett vilplan med ingångar, på ena sidan till pannrum, på andra sidan till förvaringsutrymmen. Från utrymmet mellan kapprum och garage finns hydraulisk hiss till bostadsplanet.

Bostadsrum och kök med biutrymmen ligger alla i ett plan. Köket har standardinredning. Över kokspisen plastkupa och kraftig, tystgående fläkt. Fläkten klarar ledigt utsugningen också från vardagsrum och matrum. Förrådsrummet närmast köket har skoputs och sopnedkast. I detta rum har hissen sitt övre stannplan, och vid fönstret finns en liten skrivplats för hus-

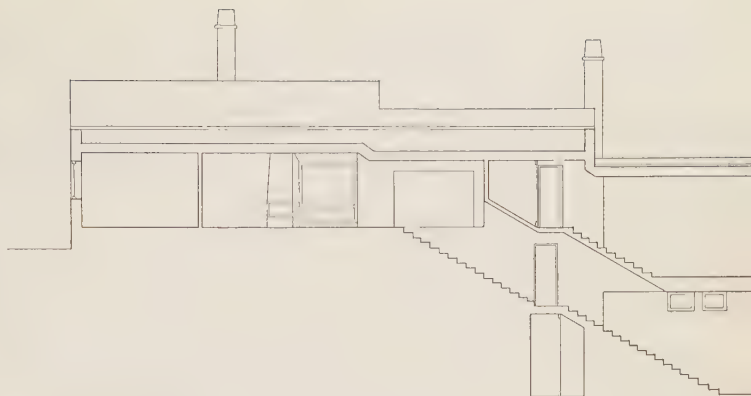
Vinjetten: Entréfasaden mot nordväst

Samtliga fotografier: Sune Sundahl

modern med plats för kockböcker m. m. och telefon. Tvättstugan, utrustad med bl. a. tvättmaskin, varmfläkt, hissbara torkstänger, elmangel och strykbord, ligger en halv trappa ned från kök och ekonomiutrymmen. Intill tvättstugan, som är ett högt beläget ljust och trivsamt arbetsrum med utsikt över gatan, ligger två små rum, det ena vävkammare, det andra slöjdrum. De kan vid behov utgöra sovrumreserv.

I fråga om övriga planförhållanden bör möjligen nämnas att vardagsrummet i sin sydvästra del har ett embryo till vinterträdgård, att matplatsen, som vid behov rymmer 14 personer, kan avskiljas från vardagsrummet medelst ett linnedraperi och att kakelugnen i sovrummet är en gammal mariebergare. Taket i vardagsrum och matrum är panelade och vitlaserade, i övriga bostadsrum vävspända.

Byggnaden har golvuppvärmning, blott tvättstuga och garage värms med radiatorer. De egentliga bostadsrummen har golv av ekparkett. I dessa golv har undertecknad, i vetskap om riskerna, uteslutit det diffusionshindrande mellanlägg som eljest anses önskvärt då man har golvvärme i bjälklag lagda direkt på mark. Också dräneringsrören utmed grundmurarnas sidor har uteslutits. En undersökning efter föregående vinters slut visade att såväl fyllningar som betongplattornas översidor var helt torra. Entréutrymmena, badrum och delar av vardagsrummet som gränsar till ytterdörrar har golv av kalksten. I kök, förrådsutrymmen, hobbyrum och tvättstuga är golven belagda med linoleum. I det senare rum-

Ovan: Längdsektion. Skala 1: 250

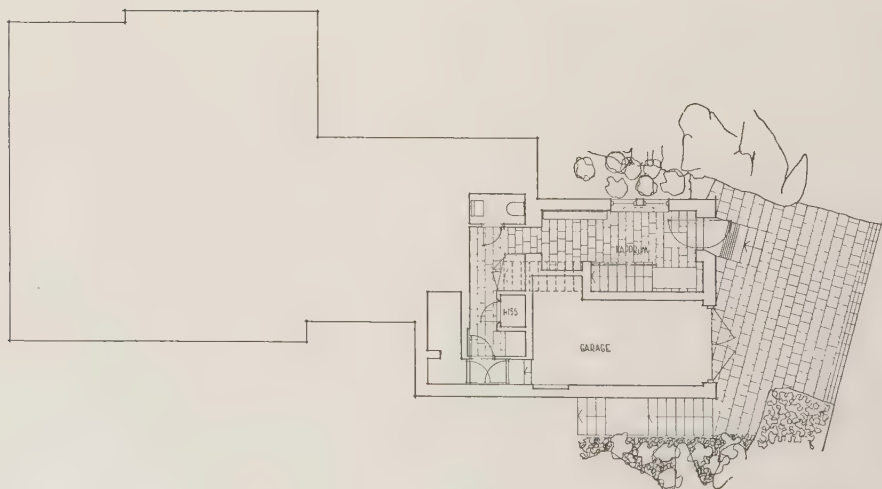
met är golvdelen närmast skölbassäng och tvättmaskin stålslipad och något försänkt. Den har fall mot avlopp och är försedd med cementkant och trätrall, vilka ligger i det övriga golvet plan.

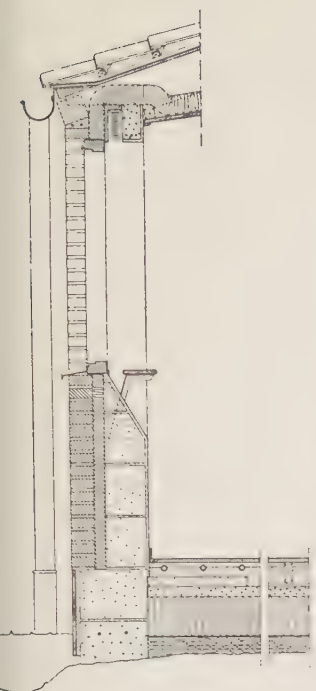
Husets yttermurar står direkt på berg och har invändigt bärande stomme av lättbetong med mineralullbeklädnad. Utvändigt $\frac{1}{2}$ -stens tegelmur av gult 2" fasadtegel från Röbo. K-värde 0,37 för ytterväggar, taklag och vindsbjälklag. Taket är täckt med holländskt taktegel i gulaktig ton, med dragning åt rött och grått. Där plåtbeslag förekommer är de av koppar. Alla bostadsrum är försedda med treglasfönster, typ Thoglas. I de övre fönstersmygarna har försänkta lådor för persienner utförts.

Planer. Skala 1 : 250

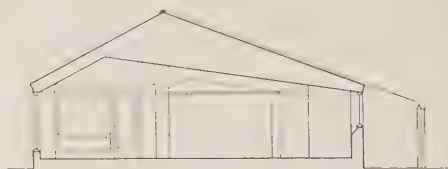
Ovan: Detaljsektion genom ytter-
vägg. Skala 1 : 40

Ovan: Interiör av vardagsrummet

Nedan t. v: Interiör av kapprummet

Ovan: Tvärsektion. Skala 1 : 250.

Huset har byggts på entreprenad av byggnadsfirman *Nils Nessen*, som gjort ett förstklassigt arbete.

Konsulter för värme och sanitet har varit *Hugo Theorells ingenjörsfirma*. För den elektriska installationen har *Gustav Magnussons konsulterande ingenjörbyrå* svarat. Vid detaljstudier och vid arbetsritningarnas utarbetande har arkitekterna *Gunnar Henriksson* och *Johnny Eriksson* samt ingenjörerna *Mangeskog*, *Lidelius* och *Aspling* medverkat. Trädgårdsarkitekt *FST Walter Bauer* har gjort terrass och trädgård.

Byggnaden var färdig till inflyttning i slutet av september 1955.

Ägare: Professor *Eskil Sundahl*.

VILLA I JÖNKÖPING

Arkitekt SAR Lennart Tham

DK 728,3 (485 Jönköping)

Tomten ligger på den starkt sluttande västra Vätternstranden och utgör en avstyckning av en sedan länge kultiverad trädgårdstomt. Den öppnar sig mot öster med utsikt över Vättern, stiger starkt mot söder och väster samt relativt svagt mot norr. Den bildar sålunda en i huvudsak mot öster öppen skålformation i vars väst-östliga centrumlinje springer fram en källa, vars vatten letar sig ned mot den östra tomtgränsen. Kvällssolen skymmes i hög grad av höjdpartiet i väster.

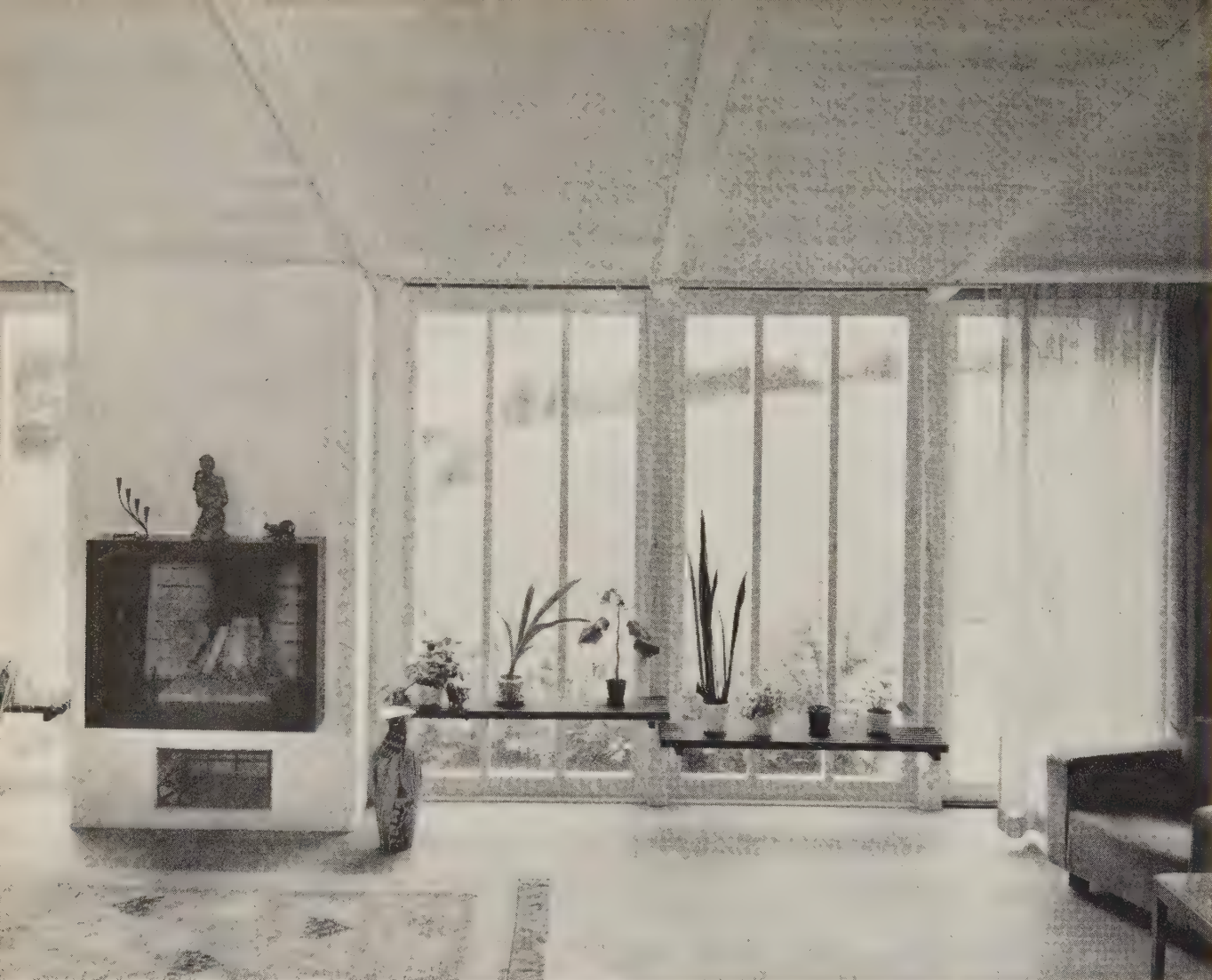
Jag fann det naturligt att söka ge villan en sådan form att den fullbordar och förstärker »skålens» begränsning i norr och nordväst. Den skyddar då samtidigt mot nordliga vindar och mot insyn från gatan. Slutenheten mot gatan accentueras av gatufasadens

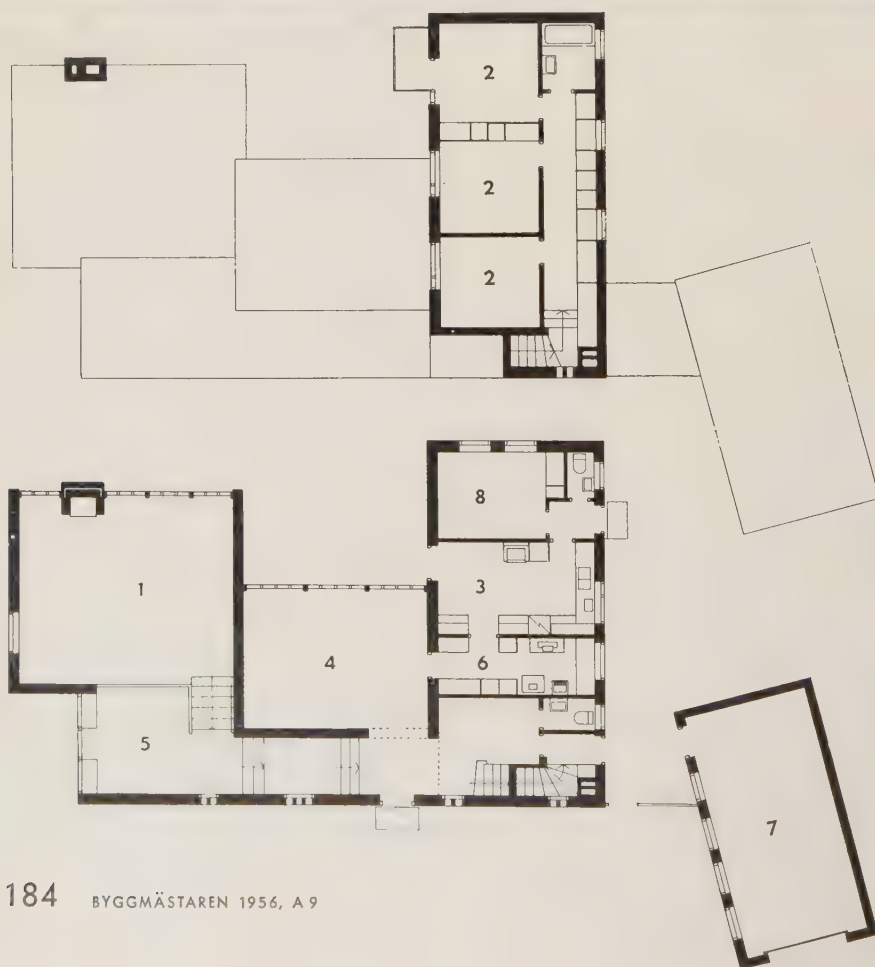
Vinjetten: Exteriör från trädgårdssidan

T. h: Entréfasad mot norr

Samtliga fotografier: Lennart Olson

Ovan: Interiör av vardagsrum-
met med utblick mot trädgården

Ovan t. v: Överplan
T. v: Bottenplan. Skala 1:250
1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök-
4. matsal 5. arbetsrum 6. serv.
rum 7. garage

murkaraktär. Sällsapsrummen skulle stå i direkt kontakt med trädgården, och de öppnar sig mot denna och södersolen med obrutna glasväggar. Terrängens starka lutning har givit en betydande nivåskillnad mellan rummen. Från entrén – via galleri och arbetsplats – till vardagsrummet sänker man sig sålunda 180 cm.

Byggherren och hans maka har oförfärat gått med på en lösning av mindre konventionell art, med entré, matrum och vardagsrum som en enda, till formen varierande, men odelbar enhet.

Tvåvåningsbyggnaden innehåller: i bottenvåningen – kök, serveringsrum med tvätt- och strykrum samt rum för hemhjälp; i övervåningen – tre sovrum, badrum jämte skåputrymmen och tvättstört till tvätt-rummet.

Villan är uppförd i lättbetong med takbeläggning av svart eternitskiffer.

Invändiga tak i sällsapsrum av kalkad ohyvlad furu.

Golv i vardagsrum av hyvlad, grå kalksten, golv i entré och galleri av bonat tegel och i matrum av grå glasmosaik inom fris av tegel.

Byggnadsår: 1953.

Ägare: Lagman *C O Engqvist*.

T. h: Trappsmide »Domaredansen» av skulptör *Niklas Göran*. Luckan vid sidan om dörren är till brevlådan
Nedan: Interiör. Arbetsrummet i fonden och matsalen till höger

VILLA I ORREFORS

Arkitekt SAR Bengt Gate

Huset är ett s. k. halvplanshus, där sovrummen ligger en halv trappa upp från entré, vardagsrum och kök samt källaren en halv trappa ned.

Plantypen har stora fördelar. Man erhåller ett lagom stort källarutrymme, välbelyst och lättillgängligt. Sovrummen kommer upp ca 1,5 m från marken, vilket har sina fördelar ifråga om skydd mot insyn. Vardagsrum och kök kan läggas i markplanet och genom förskjutningar i höjd mellan de olika rummen

DK 728.3 (485 Orrefors)
får man naturligt vardagsrum med god takhöjd och sovrummen låga.

Huset är murat av cementslätsten i grunden, lättbetongblock över mark och med utfackningar av trä.

Utvändigt är väggar spritputsade i naturfärgad puts, träpanel rödfärgad, snickerier vita, tak underhållsfri grön takpapp.

Byggnadsår: 1954.

Ägare: Kassör Håkan Ohrbeck.

Ovan: Plan. Skala 1 : 250

1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök 4. matsal 5. kontor 6. friluftsrum
7. garage

Fotografier: John Selbing

VILLA I DROTNINGHOLM

Arkitekt SAR Peter Celsing

DK 728.3 (485 Drottningholm)

Byggherrens önskemål var bl. a. att på statliga egnahemslån uppföra en tvåvåningsbyggnad med möjlighet att kunna hyra ut en del eller hela övervåningen och att på tomten senare uppföra en fristående ateljé med en liten bostad. Denna senare byggnad uppföres för närvarande.

Material: Siporex och utvändig spritputs.

Byggnadsår: 1952.

Konstruktör och byggmästare: Civilingenjör SVR *Hans Hansson*.

Ägare: Fru *Eva Friis*.

Samtliga fotografier: Rolf Hintze

T. v: Bottenplan
T. h: Överplan. Skala 1 : 250
1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök 4. matrum
5. uthyrn.rum 6. bibliotek 7. pannrum

VILLA I JÄDER

Arkitekt SAR Tage Hertzell

Villan, belägen i en tallbacke 15 km utanför Eskilstuna, uppfördes år 1955 för en familj med två söner. Då mannen tidvis har nattarbete gavs sängkammaren ett relativt isolerat, skuggigt läge. Farfar disponerar enkelrummet med egen toalett.

Stommen utgöres av regelverk med 10 cm mineralull, invändigt beklädd med gipsplattor och utvändigt med 9 resp. 5 tum lockpanel med den bredare brädan utanpå. Golv- resp. takbjälkar, på samma avstånd som stolparna, är skarvade vid den längsgående mellanväggen. Undertak finns endast i smårummen mellan bad och grovkök, där utrymmet är använt för ventilationskanaler. I övriga rum följer innertaket yttertaket lutning och utgöres av 2 tum kantskuren, kalkborstad furupanel med öppna springor. Golvbräderna är hyvlade med 3 mm springor i spånten,

vilka fyllts med svart nåtkitt, varefter golvet slipats och plastbehandlats.

Fasaden är struken med brunt träimpregneringsmedel. De utvändiga fönsternischerna är liksom fönstersnickerierna samt gavelpartiet med garageinfarten målade med oljefärg.

Lägenhetsytan är 116 m², vartill kommer garage och redskapsrum i markens plan samt 47 m² källarlokaler. Husets volym är 667 m³ varav 531 m³ i bottenvåningen. Byggnadskostnaden exkl. tomt utgjorde 65 750 kronor, av vilket länsbostadsnämnden accepterade 57 000 kronor, utgörande basen för beräkning av lån och bidrag. I skillnaden ingår bl. a. en beräknad merkostnad för garage i markens plan i stället för i källaren samt arkitektarvodet.

Byggmästare har varit *Hjalmar Andersson*, Jäderön.

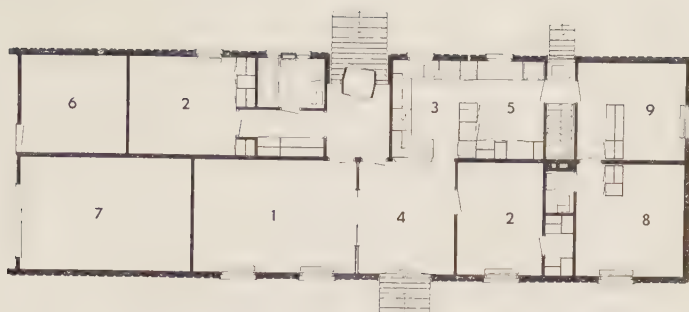
Ägare: Chaufför *Gösta Ekström*.

Vinjetten: Fasad mot söder

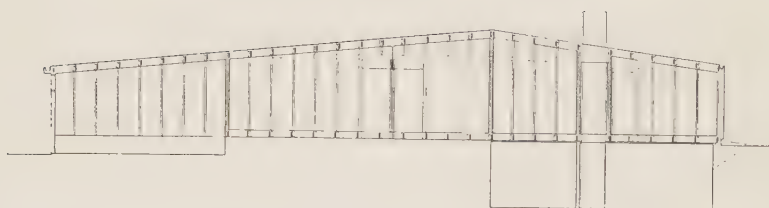
Foto: Lars-Erik Rannegårdh

Plan. Skala 1 : 250

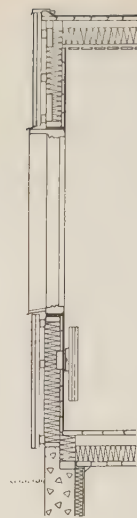
1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök
4. matrum 5. grovkök 6. cyklar,
redskap 7. garage 8. enkelrum
9. hobbyrum

Längdsektion med regelstommen

Fasad mot väster
Foto: Tage Hertzell

T. v: Vertikalsektion genom yttervägg. Skala 1 : 50

Nedan: Fasaddetalj och horisontalsektion genom yttervägg. Skala 1 : 50

Fotografierna t. v: Lars-Erik Rannegårdh

Fotografiet ovan: Tage Hertzell

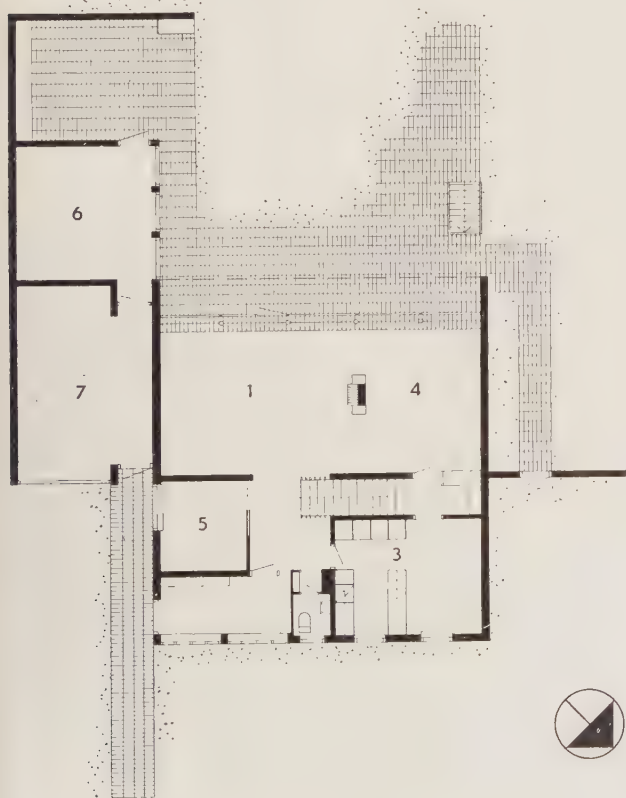
2 VILLOR I MALMÖ

Arkitekter SAR Fritz Jaenecke och Sten Samuelson

I.

DK 728.3 (485 Malmö)

Genom byggnadens form har skyddad uteplats erhållits. Kontakt med trädgården erhålles av glaspartierna i vardags- och matrummet och förstärkes genom att trädgårdens hårdbrända tegelplattor fortsätter

Ovan f. v: Bottenplan

Ovan: Överplan. Skala 1 : 250

1. vardagsrum 2. sovrum 3. kök med matplats 4. matsal
5. arbetsrum 6. hobbyrum 7. garage 8. dressing room, syrum

2 skift in i rummet. Under dessa har de flesta av golvvärmets rörslingor placerats.

Västfasaden uppbäres av 4 st. betongfyllda järnrör. I övrigt är fasaderna i rött fasadtegel med snickerier i grått och vitt.

Stuprören är inbyggda i gavlarna och taket av påbackad butterfly-typ.

Byggnadsår: 1954–1955.

Konstruktör: Ingenjör *W Hasselblad*.

Värmekonsult: Ingenjör *Stig Holst*.

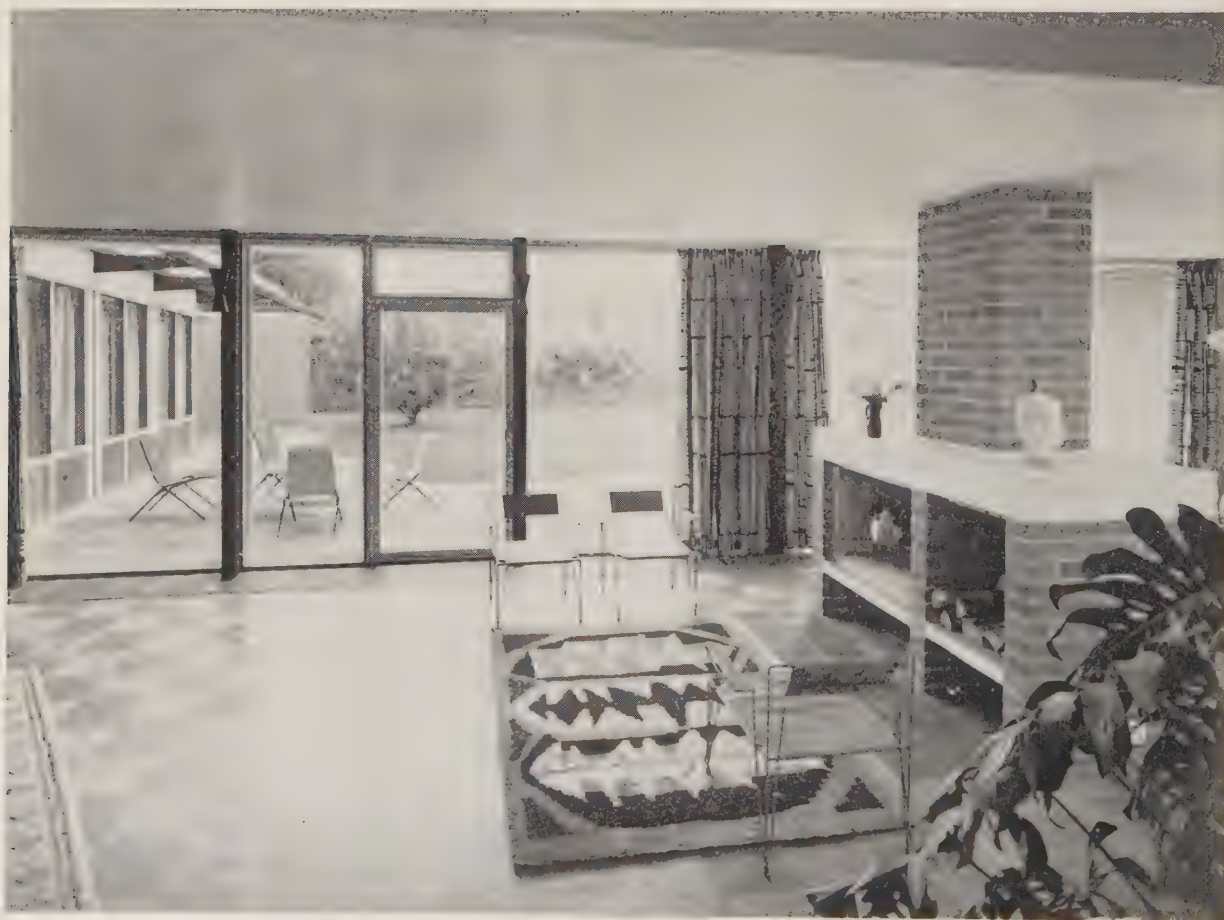
El. konsult: Ingenjör *Stig Bergström*.

Ägare: Ingenjör *Stig Holst*.

T. h: Entréfasad mot nordost

Foto: Fritz Jaenecke

Nedan: Interiör av vardagsrummet med utblicken mot trädgården. Till höger matsalen. Foto: Henning Stenberg

II.

Familjen består av föräldrar och två döttrar.

Huset ligger i villakvarteren mellan Malmö och Limhamn på en hörntomt av 620 m², som enligt stadsplanen medgav 1½"-plans bebyggelse.

Vardagsrummet ligger åt söder-väster i markens plan och öppnar sig åt trädgården med ett glasparti, som mellan fönsterna är utbildat som bokhylla med skrivklaff.

Sovrumsavdelningen ligger några steg upp och mellan sovrumsavdelningen och vardagsrummet ligger köket och entré.

Köket är rymligt med avskild matplats och direkt utgång till en skyddad friluftsarbetsplats i trädgården.

Endast under sovrumsavdelningen finnes källare,

Vinjetten: Fasad mot trädgården. Foto: Fritz Jaenecke

Ovan t. v: Plan. Skala 1 : 250

1. vardagsrum 2. sovrums 3. kök med matplats 4. matsal 7. garage

Ovan: Längdsektion. Skala 1: 250

som rymmer pannrum, tvättstuga och bastu, torkrum för tvätt samt hobby- eller gymnastikrum med intilliggande förrådsrum. Under vardagsrum och kök är endast ett luftat utrymme.

Huset är byggt i rött fasadtegel med invändig isolering av lättbetong. Vardagsrumsväggen åt trädgården är av betong, gjuten mot ohyvlade formbräder med invändig isolering och är målad vit. På samma sätt är fönsterbröstningarna utförda.

Bjälklaget över källaren är ERGE-bjälklag. Taket i betong gjutet mot ohyvlade bräder med ovanpåliggande korkisolering.

Garaget ligger på nordvästra hörnet och har en yttervägg av trådarmerat råglas.

Uppvärmningen av villan sker genom vanliga värmeelement.

Byggnadsår: 1955–1956.

Byggnadsentreprenör: *Folke Larsson*, Malmö.

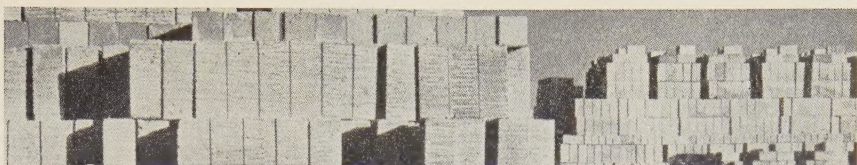
Konstruktör: Ingenjör *Sten Olsson*, Malmö.

Värmekonsult: Ingenjör *Stig Holst*, Malmö.

Ägare: Gymnastikdirektör *Ragnar Werner*.

Nedan: Entréfasaden. Foto: Fritz Jaenecke

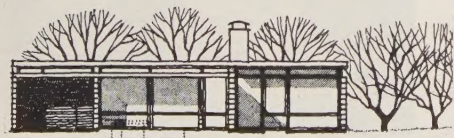
Sommaren 1955 ordnade Dansk Gasbeton Aktieselskab i samarbejde med Danske Arkitekters Landsforbund en allmän idétävling om förslag till enfamiljshus uppförda av gasbetong. En av anledningarna till tävlingen var tillkomsten av en ny lag om det statliga stödet för bostadsbyggandet i Danmark, vilken kommer att gälla de fyra närmaste åren. I denna lag gäller något olika villkor för lån till hus med bruttoyta understigande 110 m² och hus med bruttoyta understigande 130 m². Tävlingen var därför uppdelad i två klasser avseende hus med maximiytor om 110 resp 130 m².

214 förslag inlämnades och tävlingen var därigenom en av de största som någonsin hållits i Danmark. Nu har resultatet publicerats i en liten elegant bok, »30 Gasbeton Huse», som redovisar de sex prisbelönta och åtta inköpta förslagen samt ytterligare ett antal av de bästa förslagen i tävlingen. Åtskilliga av förslagen förefaller välstuderade och intressanta med den för modernt danskt villabyggeri typiska blandningen av modernism och traditionalism. I programmet förutsattes att ytterväggsmaterialet i huvudsak skulle vara gasbetong, men att även andra material kunde förekomma. Mängden av gasbetong i väggarna skulle således inte påverka bedömningen. Deltagarna tycks ha tagit detta ad notam och trä användes således i påfallande stor utsträckning som ytterväggsmaterial. I själva verket kan man knappast om man bläddrar igenom de publicerade förslagen ana att det rör sig om en tävling med speciell materialförutsättning.

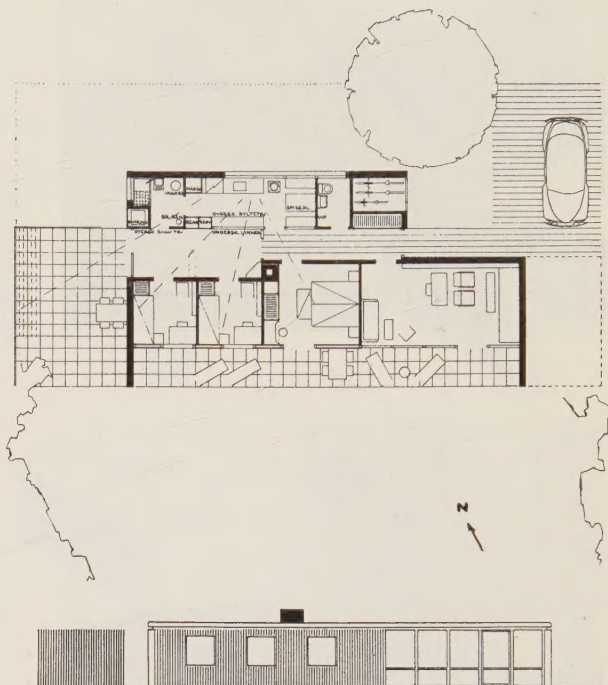
Boken avslutas med en längre artikel av landsrättssakföraren *Peter Ditlevsen* om byggandets ekonomiska och juridiska problem.

E Th

30 Gasbeton huse, utgiven av Dansk Gasbeton Aktieselskab juni 1956. I kommission hos Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck.

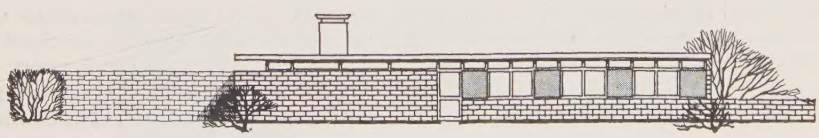
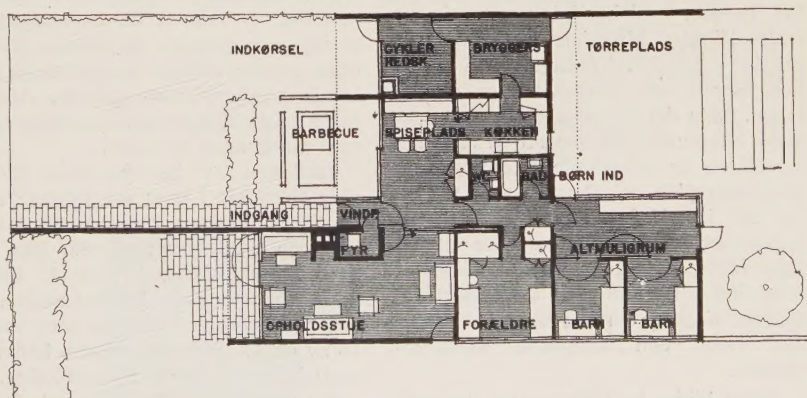

1:sta pris i grupp I
Arkitekter MAA
Henning Francke och
Karsten Kirkegaard
Plan och fasad.
Skala 1 : 300

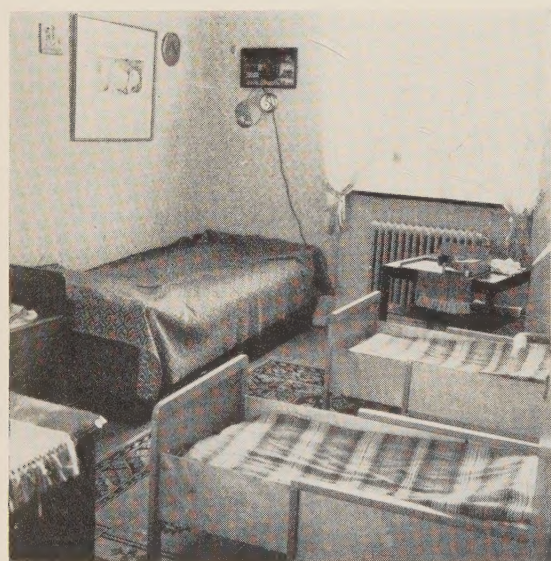
Ovan: Inköp, i grupp I
Arkitekt MAA Bendt Moudt
Plan och fasad. Skala 1 : 300

Nedan: 1:sta pris i grupp II
Arkitekt MAA Knud Lautrup-Larsen
Plan och fasader. Skala 1 : 300

Interiörer tagna vid bostadsvaneundersökningen i Torpaområdet. Foto: Per Persson

Kameran ljuger inte

Våren 1952 gjorde A 3 på Chalmers en bostadsvaneundersökning i Torpaområdet, vilken sedan bearbetats och presenterats i Chalmers skriftserie av arkitekt Per Persson med inledning av professor Helge Zimdal. Materialet är mycket begränsat – ett 40-tal familjer i två lägenhetstyper – och intervjun föga omfattande. Men det redovisade materialet är ändå utomordentligt värdefullt: samtliga lägenheter är redovisade med noggrann möbleringsplan och flertalet med två eller tre interiörfotografier. Särskilt de senare ger vad inga siffror eller kurvor kan förmedla: atmosfären, »stilen» i hemmiljön, fångad utan arkitekturfotografens ängsliga arrangemang av möbler, vaser och ambitiösa kulturtidskrifter.

Dessa bilder bekräftar starkt den uniformitet i möbleringsvanor, som tidigare undersökningar enstämmigt konstaterat. Särskilt är det soffgruppen som karakteriserar och dominerar interiören. Man fäster sig vid möblernas modernitet:

därmed inte sagt att de motsvarar några avancerade ideal men synes likväl vara hämtade ur efterkrigstidens möbelproduktion. Även matbordsgrupperna är nya – de tunga biblioteksborderna, som man sett så många i Gotthard Johanssons material, är relativt få. Sängstandarden är låg, och barnens utrymme (där sådana överhuvudtaget kan anas) är möblerade med »vuxna» möbler. Armaturerna är av den bedrägliga beskaftenhet som marknaden erbjuder.

Studierna av funktionernas förläggning bekräftar i stort sett tidigare resultat. Tvårummarna rymmer sovplatser i kök och vardagsrum ungefär lika ofta, sovrummet rymmer i 7 av 37 hushåll 4 eller 5 sovplatser. Dörren mellan kök och vardagsrum kritiserar som vanligt: 16 av de 37 tvårumshushållen håller den stängd för att klara sin möblering.

Man bör vara Chalmers och Zimdal tacksam för att denna »bilderbok» utgivits. Som komplement till Gotthard Johanssons utkommande standardverk blir den än mer givande, i synnerhet som dess redovisning av funktionsförlägg-

ningar och dess möbelsymboler är desamma som G. J. använder.

Lennart Holm

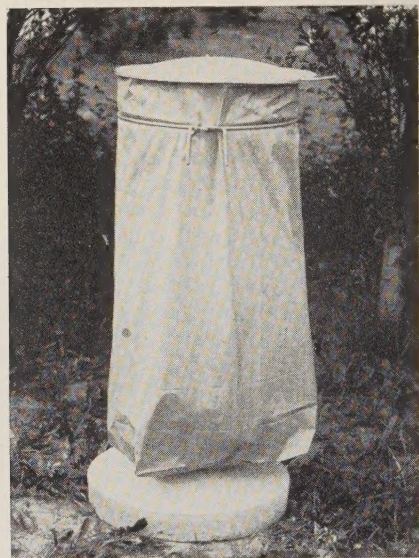
Bostadsvaneundersökning utförd i hyreslägenheter byggda 1947 i Göteborg, Torpaområdet. Bearbetad av Per Persson. Med inledning av Helge Zimdal. Chalmers Tekniska Högskolas handlingar. Nr 165. Göteborg 1955. 86 sid. Illustrerad. Pris 2 kr

DIVERSE

Papperssäckar eller soptunna?

I Munkedal har man nu efter en tids erfarenheter av sitt nya renhållningssystem med papperssäckar i stället för plåtkärl redovisat sina synpunkter på systemets lämplighet. Papperssäckarna har där ansetts vara överlägsna både ur ekonomisk och hygienisk synpunkt. Säckarnas hållfasthet har visat sig vara större än väntat och dessutom blir transportkostnaderna betydligt lägre.

Idén att använda papperssäckar till

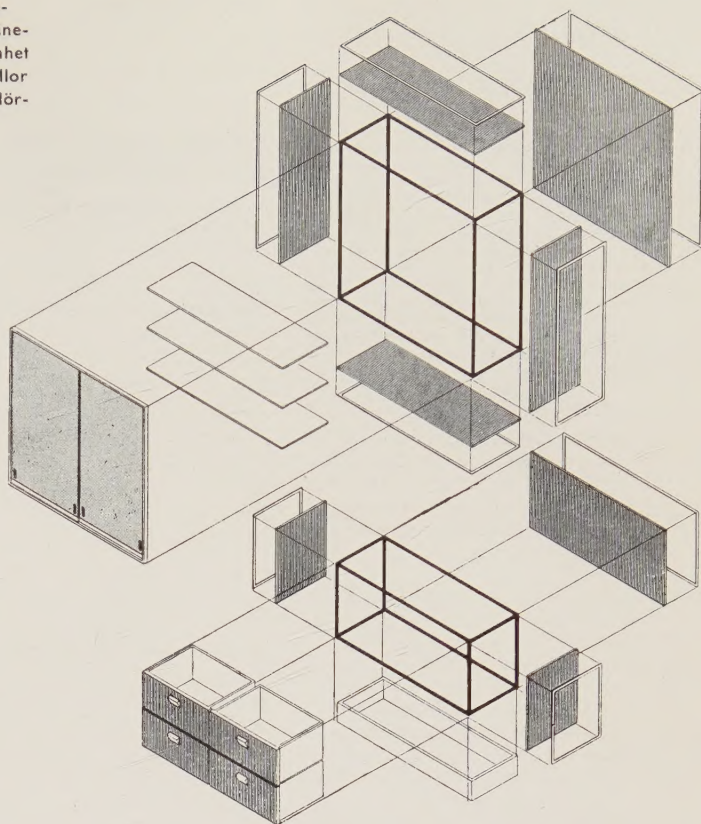

detta ändamål lanserades först av stads-läkaren i Halmstad, med. dr Bengt Lambert. Han intresserade Munksjö AB för saken och experimenten har nu hunnit så långt att tillverkningen av säckarna redan är i gång.

Dr Lamberts åsikt var att de traditionella metoderna var helt otillfredsställande ur hygienisk synpunkt. Att ersätta de ohygieniska och tunga soptunnorna av plåt med papperssäckar borde ur alla synpunkter vara ett framsteg. I en plåttunna stannar alltid rester och vid tömningen i sopbilen kan alltid spill ske. Papperssäckar, rätt utformade, är lätta att montera, fullständigt täta och utesluter störande morgonskrammel. Bakom resultatet ligger mycket arbete, bl. a. belastningsprov och undersökningar av papperets nötnings-tid. En lämplig hållare för säckarna har också utexaminerats.

Även på andra platser har man också med framgång provat det nya hämtningssystemet. I fastighet med sopnedkast har säcksystemet vid hämtningen visat sig vara tidsbesparande och betydligt lättare för hämtningsspersonalen att utföra än med de tunga plåtkärl. Vid provvägning av ett lass med enbart säckar blev genomsnittsvikten per säck endast 26 kg. En man kan med lätthet hämta en säck åt gången i stället för att två man måste medverka vid uppbärningen av ett plåtkärl vars nettovikt ligger vid omkring 30 à 35 kg. Det är dessutom obekvämt för två man med ett kärl att ta sig fram i källargångar och trappor.

Sammanställnings-schemata för kombinerad förvaringsenhet bestående av hyllor och lådor. Skjutdörrar av glas

strukturella detaljerna samt i vissa måttmodul-enheter. Därutöver ger systemet oändliga möjligheter till funktionella och estetiska variationer.

Systemet har hittills huvudsakligen kommit till användning för utställnings- och butiksändamål men det är även tillämpligt inom en mängd andra inredningsområden, där man har behov av uppställnings- och utställningsytor, öppna eller slutna förvaringselement, t. ex. i bibliotek, laboratorier, institutionslokaler och vänthallar.

EH-systemet är dessutom kompletterat med en belysningsanordning – en speciellt konstruerad takramp – på vilken både strålkastare och lysämnar kan monteras, och som liksom systemet i övrigt bygger på största möjliga flexibilitet för olika slag av planlösningar och lokaler.

Den konstruktiva grundstommen i EH-systemet utgöres av en fast metallram av 4-kants stålrör vid vilken aluminiumprofiler med olika utformning fästas.

Aluminiumprofilerna användes dels till att fasthålla skivor av olika standardmaterial som trä, träfiber, glas etc. – dels till fäste för beslag och glidskenor till olika typer av inredning som lådor, hyllor, backar, skjutdörrar etc. – samt dels i erforderliga fall som hållare för belysningsarmatur.

Genom olika material, färg och textur i fyllnadsskivorna och genom olika typer av inredningar med lådor, hyllor, backar etc. kan man med samma grundstomme åstadkomma otaliga variationer både vad gäller användning och utseende.

Med utgångspunkt från grundstommen och en lämplig aluminiumprofil kan man således erhålla antingen en skyltmonter genom att som fyllning använda glasskivor eller glasskjutdörrar eller också ett slutet förvaringsutrymme, i vilket fall man som fyllningsmaterial använder t. ex. fanerade träskivor, skjutdörrar av metall eller lådor av trä.

Systemets planmåttmodul är 62 cm och höjdmåttmodul 15 cm.

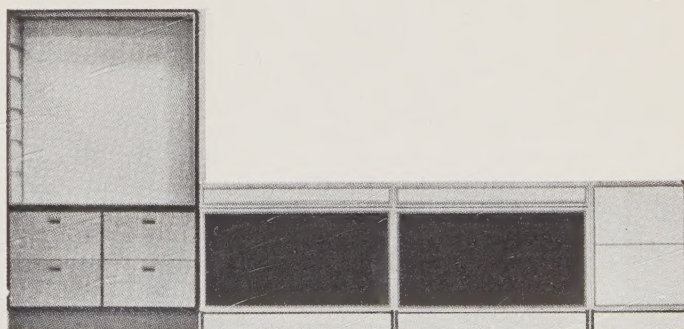
Ett nytt inredningssystem

För varje år som går ökar som bekant svårigheterna att utföra inredningar på det traditionellt brukliga sättet, det vill säga specialritade och med en ofta hantverksbetonad tillverkning. Det blir därför nödvändigt att på inredningsområdet liksom på andra områden skapa en inredningsstandard, som tillverkningsmässigt kan produceras industriellt, som är enkel att utnyttja när det gäller planering och som genom största möjliga flexibilitet fyller olika funktioner.

Det nya inredningssystem, som nu lanserats av NK Inredning och som redan installerats i en stor del av varuhusets bottenvåning är uppfunnet av den danske arkitekten Erik Herløw – därav namnet »EH-systemet».

EH-systemet bygger idémässigt på det utställningsmontage som arkitekt Herløw gjorde för utställningen »Design in Scandinavia», som turnerat i USA under cirka 3 år. I den nu utvecklade formen skiljer det sig emellertid både konstruktivt och estetiskt helt från utställnings-idén; kvar står den primära grunden med vissa bestämda enheter för exponering och förvaring av alla tänkbara slag av bruksföremål.

En av EH-systemets huvudprinciper är att standardiseringen ligger i de kon-

INFORMATIONSFÖREDRAG HÖSTEN 1956

Som ett led i verksamheten att sprida kännedom om aktuella byggforskningsresultat anordnar Statens nämnd för byggnadsforskning och AB Svensk Byggtjänst i samarbete med Byggcentrum Göteborg AB och Skånsk Byggtjänst AB informations-sammanträden med föredrag i Stockholm, Göteborg och Malmö under innevarande höst. Några av föredragen kommer att hållas i Luleå. Sammanträdena hålls i allmänhet på eftermiddagarna. Före varje föredrag kommer en särskild kallelse att sändas ut med uppgift om klockslag och lokal. Programmet för hösten 1956 är följande:

STOCKHOLM

- 11/10 Värmeledningsförmågan hos olika jordarter. Ingenjör Erik Saare, Statens nämnd för byggnadsforskning. Värmeledningstal hos lättbetong vid olika vattenhalt. Civilingenjör Per Jonell, Chalmers Tekniska Högskola.
- 18/10 Tegelmurverk med hög hållfasthet. Civilingenjör Lars Erik Nevander, Sveriges Tegelindustriförening.
- 25/10 Optimal dimensionering av bostadens elinstallation. Civilingenjör Thorvald Malmström, FERA.
- 8/11 Uppvärmnings- och uttorkningsproblem vid vinterbygge. Civilingenjör Hans A. Vinberg, Statens nämnd för byggnadsforskning.
- 15/11 Modulprojektering av enfamiljshus. Arkitekt Gunnar Henriksson, Kooperativa Förbundets arkitektkontor.
- 22/11 Några nyare rön om väggars värmegenomgångstal. Tekn. lic. Gösta Brown, Statens nämnd för byggnadsforskning.
- Fukthalten hos värmeisoleringsmaterial i ytterväggar och vindsbjälklag. Civilingenjör Wilhelm Tell, Kungl. byggnadsstyrelsen.
- 29/11 Färger för målning av trä utomhus. Fil. lic. Börje Andersson, Svenska Färg- och Fernissindustriens Forskningslaboratorium.
- 6/12 Typisering av bostadslägenheter. Tekn. dr Lennart Holm, Statens nämnd för byggnadsforskning.

GÖTEBORG

- 27/9 Färger för målning av trä utomhus. Fil. lic. Börje Andersson, Svenska Färg- och Fernissindustriens Forskningslaboratorium.
- 23/10 Uppvärmnings- och uttorkningsproblem vid vinterbygge. Civilingenjör Hans A. Vinberg, Statens nämnd för byggnadsforskning.
- 20/11 Modulprojektering av enfamiljshus. Arkitekt Gunnar Henriksson, Kooperativa Förbundets arkitektkontor.
- 4/12 Typisering av bostadslägenheter. Tekn. dr Lennart Holm, Statens nämnd för byggnadsforskning.

MALMÖ

- 2/10 Värmeledningstal hos lättbetong vid olika vattenhalt. Civilingenjör Per Jonell, Chalmers Tekniska Högskola.
- 16/10 Tegelmurverk med hög hållfasthet. Civilingenjör Lars Erik Nevander, Sveriges Tegelindustriförening.
- 30/10 Optimal dimensionering av bostadens elinstallation. Civilingenjör Thorvald Malmström, FERA.
- 13/11 Färger för målning av trä utomhus. Fil. lic. Börje Andersson, Svenska Färg- och Fernissindustriens Forskningslaboratorium.

27/11 Uppvärmnings- och uttorkningsproblem vid vinterbygge. Civilingenjör Hans A. Vinberg, Statens nämnd för byggnadsforskning.

(Med reservation för eventuella ändringar)

INKOMMEN LITTERATUR

Nedanstående böcker har insänts till tidsskriften för omnämnande eller recension och försäljes genom AB Byggmästarens förlag endast där så direkt angives.

Ten Books on Architecture av Leone Battista Alberti. Utg. av Joseph Rykwert. Alec Tiranti Ltd., London 1955. 256 sid. 68 ill. Pris 35 s.

Architektur-Wettbewerbe. Heft 19. Rathäuser und Stadthallen. Bearb. von Karl Bertsch. Karl Krämer Verlag Stuttgart, 1956. 80 sid., rikt ill. Pris kart. 9: 80 Dm

30 Gasbeton huse, utgiven av Dansk Gasbeton Aktieselskab juni 1956. I kommission hos Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck.

Bostadsvaneundersökning utförd i hyreslägenheter byggda 1947 i Göteborg, Torpaområdet. Bearbetad av Per Persson. Med inledning av Helge Zimdal. Chalmers Tekniska Högskolas handlingar. Nr 165. Göteborg 1955. 86 sid. Illustrerad. Pris 2 kr

Restaurering och rekonstruktion av Gustaf III:s paviljong på Haga av Ragnar Hjorth. Stockholm 1956. 135 sid. Rikt illustrerad. Pris 48 kr

AVGJORDA TÄVLINGAR

Inbjuden tävling om centrallasarettet i Västerås

Den inbjudna tävlingen om utbyggnad av centrallasarettet i Västerås är avgjord. Vid tävlingstidens utgång hade sex förslag inlämnats, vilka samtliga av prisnämnden befunnits böra ersättas med det av förvaltningsutskottet fastställda beloppet, 15 000 kr, per förslag.

Prisnämnden framhåller att: »Intet av förslagen kan utan överarbetning läggas till grund för en definitiv lösning. Det förslag, som äger de största förtjänsterna och med bibehållande av sitt huvudgrepp på uppgiften synes ha de bästa förutsättningarna för att nå en tillfredsställande lösning, är »K.K.»

Förslaget »K.K.» är utfört av arkitekt SAR Hermann Imhäuser, Stockholm.

Prisnämnden förordar att arkitekt Hermann Imhäuser erhåller i uppdrag att vidare bearbeta sitt tävlingsförslag till utbyggnad av centrallasarettet i Västerås.

Till tävlingen hade prisnämnden inbjudit arkitekter SAR Nils G Brink, Hermann Imhäuser, Folke Löfström, Carl-Gustaf Carlstedt och Anders Tengbom.

Prisnämnden utgjordes av professor Gösta Bohman, Örebro, ordf. i landstingets sjukhusdirektion Nils Bäck, ordf. i landstingets förvaltningsutskott Sten Söderberg, Västerås samt byråchef Mats Erik Molander, Stockholm med Einar Fredriksson som sekreterare.

Tävlingen om stadshus m. m. i Landskrona

Tävlingen om stadshus, stadsbibliotek och idrottshall i Landskrona har nu avgjorts. Vid tävlingstidens utgång hade 65 förslag inkommit.

Prisnämnden beslöt att utdela följande pris:

Första pris, 12 000 kr, till förslag nr 31 »Tuktade träd» av arkitekt Arne Jacobsen, Klampenborg, Danmark. Rådgivare för konstruktionsberäkningar ingenjör Folmer Andersen och för sportarrangement i idrottshallen ingenjör K. Klausen samt medhjälpare på kontoret arkitekt Dissing Andersen.

Andra pris, 8 000 kr, till förslag nr 60 »Treklang» av arkitekt MAA Kai Børgen, Odense, Danmark. Medarbetare på arkitektkontoret arkitekt Thyge Thygesen.

Tredje pris, 6 000 kr, till förslag nr 10 »Ilahstordi» av arkitekter MAA Erik Møller och Ib Rasmussen, København. samt inköpa följande förslag:

För 3 000 kr förslag nr 8 »hyperbel» av arkitekt SAR Bo Cederlöf, Göteborg. Medhjälpare arkitekter SAR Bengt Rendell och Bertil Fries samt byggnadsingenjör Sven-Ake Lindberg.

För 3 000 kr förslag nr 48 »Landskrona Klave» av arkitekter SAR Karl Ivar Stål och Jan Erik Lund, Kjessler & Mannerstråle, Stockholm, Hälsingborg.

För 2 000 kr förslag nr 17 »Atrium» av arkitekter MMA Sten Højby Rasmussen, Lyngby, och Ole Gulbrandsen, Hørsholm, Danmark.

För 2 000 kr förslag nr 18 »Ma non troppo» av arkitekter SAR Jan Ericsson, Torgny Gynnerstedt och Bengt Ågren, Stockholm-Vällingby.

För 2 000 kr förslag nr 51 »Parking avenue» av arkitekt SAR Nils Lönnroth, Stockholm. Medarbetare arkitekt MAA Jörgen Michelsen.

För 2 000 kr förslag nr 52 »Utflykt» av arkitekter SAR Lars Carlbring, Stockholm-Johanneshov, och Lars Englund, Stockholm.

Prisnämnden utgjordes av byggnadschef Bror Jeppsson, byggnadsnämndens ordförande Nils Lundius och drätselkammarens ordförande Harald Schoug. Landskrona, arkitekt MAA Johan Pedersen, Hellerup, Danmark, samt arkitekter SAR Sven Brolid, Göteborg, Bengt Gate, Stockholm, och stadsplanechef Gunnar Lindman, Malmö.

UTLYSTA TÄVLINGAR

Uppgift	Inlämn.-tid	Se Byggm.
Försäkringshus i Oslo	15 okt. 1956	Nr A 4 56 s. XX
Stadsplan för stadsdelen Sättra i Gävle	15 okt. 1956	Nr A 3 56 s. XVI
Nya tyska möbelyper	18 okt. 1956	Nr A 7 56 s. VI
Konserthus i Oslo	1 april 1957	Nr A 7 56 s. XII

Lämna reproduktionsdugliga tävlingsritningar